JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Education and Communication

Vem är miljövänlig?

En kvalitativ intervjustudie om miljömässiga normer, attityder och beteenden

KURS: *Examensarbete i Globala studier, 15 hp*
PROGRAM: *Internationellt Arbete*
FÖRFATTARE: *Mikael Snygg*
EXAMINATOR: *Åsa Westermark*
TERMIN: *VT2019*

JÖNKÖPING UNIVERSITY
Högskolan för lärande och kommunikation
Internationellt arbete

Kandidatuppsats
Vårtermin 2019

Sammanfattning

Mikael Snygg Sidor: 33

En kvalitativ intervjustudie om miljömässiga normer, attityder och beteenden

Miljömässiga utmaningar kopplat till mänsklig påverkan har hamnat i fokus globalt de senaste decennierna. En märkbar temperaturförändring i miljön jämfört med den förindustriella revolutionen ska enligt forskningen vara ett resultat av bland annat ökade CO2 utsläpp i atmosfären ifrån mänsklig aktivitet. Dessa miljömässigt ohållbara utsläppsnivåer av CO2 är ett resultat av en kraftig samhällstillväxt som bygger på företagens produktion och individens konsumtion av varor och tjänster. Därför blir förståelsen av individers konsumtionsbeteenden ett relevant ämne att studera för en hållbar miljö. Studiens syfte är därför att öka förståelsen för hur individen tänker om sin egen konsumtion, i förhållande till den negativa miljöpåverkan denna konsumtion genererar. Studiens intervju består av åtta svenska högskolestudenter från Jönköping University. Utifrån ett sociopsykologiskt perspektiv analyseras studenternas normer, attityder och beteenden avseende deras konsumtion av varor och tjänster i förhållande till miljön. Kvalitativa intervjuer har tolkats och analyserats med hermeneutisk tolkningsmetodik och med Teorin om planerat beteende. Resultatet i denna intervjustudie visar att oavsett, eller på grund av dagens påverkan från omgivningen så tror sig de flesta tillfrågade studenterna att de kommer att ändra sina egna normer, attityder och beteenden genom ökad konsumtion ifall de får en högre ekonomisk inkomst efter avslutade studier.

Nyckelord: normer, attityder, beteenden, miljövänlig, miljömässig, köttkonsumtion, transportmedels, media och marknadsföring, ansvar, påverkan, miljöutmaningar

Postadress	Adress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 Jönköping	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of education and communication
International work

Bachelor thesis
Springterm 2019

Abstract

Mikael Snygg Pages: 33

A qualitative interview study on environmental norms, attitudes and behaviors

Environmental challenges linked to human impact have come into focus globally in recent decades. According to research, a noticeable change in temperature in the environment compared to the pre-industrial revolution should be the result of, among other things, increased CO2 emissions into the atmosphere from human activity. These environmentally unsustainable levels of CO2 emissions are the result of strong societal growth based on corporate production and the individual's consumption of goods and services. Therefore, understanding individual consumption behaviors becomes a relevant topic to study for a sustainable environment. The purpose of the study is therefore to increase the understanding of how the individual thinks about their own consumption, in relation to the negative environmental impact this consumption generates. The study interview consists of eight Swedish college students from Jönköping University. From a socio-psychological perspective, students' norms, attitudes and behaviors regarding their consumption of goods and services in relation to the environment are analyzed. Qualitative interviews have been interpreted and analyzed with hermeneutical interpretation methodology and with the theory of planned behavior. The results of this interview study show that regardless of, or because of today's influence from the environment most of the students surveyed believe that they will change their own norms, attitudes and behaviors with increased consumption if they receive a higher financial income after graduation.

Keywords: normer, attityder, beteenden, miljövänlig, miljömässig, köttkonsumtion, transportmedels, media och marknadsföring, ansvar, påverkan, miljöutmaningar

Mailing address	Address	Telephone	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 Jönköping	Gjuterigatan 5	036-101000	036162585

Innehållsförteckning

1. Inledning ... 1
   1.1 Bakgrund ... 1
   1.2 Syfte och frågeställningar ... 2
   1.3 Disposition ... 2
   1.4 Avgränsningar ... 3
2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk ... 3
   2.1 Normer ... 3
   2.2 Attityder och beteenden ... 4
   2.3 Miljöansvar och sociodemografisk påverkan ... 5
   2.4 Media och marknadsföringens påverkan ... 6
   2.5 Köttkonsumtionens och transportmedels miljöpåverkan ... 7
   2.6 Teorin om planerat beteende (Theory of planned behavior) ... 7
3. Metod ... 10
   3.1 Metodval ... 11
   3.2 Litteraturgenomgång ... 11
   3.3 Datainsamling ... 11
      3.3.1 Urval av intervjupersoner ... 11
      3.3.2 Intervjuer ... 12
      3.3.3 Genomförande av intervjuer ... 13
   3.4 Databearbetning och analys av data ... 13
   3.5 Metodproblematik ... 14
      3.5.1 Generalisering ... 15
      3.5.2 Tillförlitlighet ... 15
4. Resultat och analys ... 15
   4.1 Individens miljöansvar? ... 16
   4.2 Transportmedels miljöpåverkan? ... 18
   4.3 Köttkonsumtionens miljöpåverkan? ... 19
   4.4 Sociodemografisk påverkan som student? ... 21
   4.5 Sociodemografisk påverkan från uppväxten? ... 22
   4.6 Media och marknadsföringens påverkan? ... 24
   4.7 Statens miljöansvar? ... 25
5. Diskussion ... 27
6. Sammanfattning och slutsats ... 31
7. Förslag till framtida forskning ... 32
Referenser ... 34
Bilaga - Intervjuguide ... 38

1. Inledning

I Sverige lever vi i ett demokratiskt samhälle, som drivs av ett finansiellt och monetärt marknadssystem, bestående av producenter och konsumenter. Beroende av balansen mellan nationell och internationell marknad, existerar producenten och konsumenten, som numera kan vara nationell liksom transnationell, i attityd och beteende. Våra gemensamma begränsade naturliga resurser förbrukas, genom produktion av varor och tjänster, som om de vore oändliga. CO2 (koldioxid) utsläpp i atmosfären samt restprodukten i form av avfall är vad som utöver resursförbrukningen blir kvar för den moderna civilisationen att hantera. Den aktuella forskningen utvärderar hur den mänskliga aktiviteten, i form av bland annat matkonsumtion och transport påverkar ekologin i naturen. Forskningen varnar för att vår gemensamma produktion av CO2 utsläpp är ohållbar och avkopplat naturens egen ekologiska balans. Enligt IPCC:s[1] femte utredningsrapport ifrån år 2018 har vi fått data om en exakt begränsad CO2 budget. Med de nuvarande utsläppsnivåerna håller budgeten globalt i 3 år, för en 66 procentig chans att den globala uppvärmningen når 1,5 grader Celsius över den förindustrialiserade temperaturnivån (IPCC, 2019). Enligt Naturvårdverkets fördjupade rapport ifrån år 2018 står livsmedel för 31 procent och transporter för 33 procent av de svenska hushållens konsumtionsbaserade utsläpp. Statistiken över svenskens köttkonsumtion exempelvis motsvarade cirka 83,5 kg per person enligt Jordbruksverket (2018). Konsumtionen av kött är en av de bidragande faktorerna till de höga CO2 nivåerna där nötkött stod för cirka 34 kg CO2/ekv.[2] per person (Naturvårdsverket, 2018). Forskningen är entydig, enligt IPCC (2019), är behovet av minskade CO2 utsläpp i atmosfären omfattande. Frågan denna studie ställer är, har individen möjlighet att med egen norm och attityd ändra sitt konsumtionsbeteende och på så vis påverka dessa höga nivåer av CO2 utsläpp? Denna studie har undersökt hur studenters normer och attityder till sitt eget konsumtionsbeteende ser ut i förhållande till miljön, samt vad de själva tror att dessa normer och attityder möjligen kommer ifrån i form av påverkansfaktorer i ett socialpsykologiskt perspektiv.

1.1 Bakgrund

Cohen (2004) påminner oss om att konsumtionen blev ett inslag i medborgarens civila vardag, för att på så vis hjälpa nationer och välfärdsstater att växa och utvecklas. Idag menar dock Cho, Keum & Shah (2015) att konsumtion även fungerar som ett redskap för upprätthållandet av social status. Denna samhällsframgång utgår idag mer specifikt ifrån neoklassisk ekonomisk teori. Neoklassiska ekonomiska modeller påverkar allt ifrån hantering av naturliga resurser, förvaltningsplanering och hur användningen av resurserna strategiskt fördelas till förmån för ekonomiska intressen för expansion (Colby, 2002). Samtidigt förmedlar vårt ekonomiska system en känsla av att överkonsumtion kan kompensera för en känsla av ’tomhet’ (Norgaard,

[1] IPCC, eller ’The Intergovernmental Panel on Climate Change’, är Förenta nationernas klimatpanel, vilket har som funktion att utreda och sammanställa forskning som är relaterad till klimatförändring (IPCC, 2020).

[2] CO2/ekv. eller koldioxidekvivalenter är förhållandet mellan olika gasers påverkan till den globala uppvärmningen. 1 ton metanutsläpp i atmosfären motsvarar exempelvis 25 ton koldioxid (Naturvårdsverket, 2017).

2001). Detta i form av bland annat marknadsföring vilket skapar ett beteende av normer och attityder att vilja köpa och konsumera (Ajzen, 2008). Det betyder emellertid inte att staten i Sverige låter bli att satsa på en hållbar miljö. Sveriges regering arbetar med miljömål som utgör en gemensam plattform för arbetet mot en bättre miljö. Den svenska staten arbetar både med det de kallar generationsmål och etappmål, vilka har som syfte att styra en omställning i samhället för att uppnå vissa miljökvalitetsmål (Regeringen, 2015). Regeringen har även ifrån och med 1 januari 2018 infört ett nytt ramverk för miljön med olika klimatmål, en ny klimatlag samt ett helt nytt klimatpolitiskt råd som har till syfte att styra upp politiken administrativt. Det innebär nya bestämmelser om klimatpolitikens arbete, samt redovisningsskyldighet av en klimathandlingsplan varje politisk mandatperiod. Detta huvudsakliga syfte att Sverige senast år 2045 skall ha uppnått hundraprocentigt fossilfritt tillstånd (Regeringskansliet, 2017). Staten arbetar därför även med olika ekonomiska och administrativa styrmedel med att minska den negativa miljöpåverkan ifrån samhället. Exempel på dessa styrmedelsatsningar är extraskatt på flygresor som infördes den 1 april 2018. En annan satsning för miljön kallas ’bonus-malus-systemet’. Ägare av miljöanpassade fordon beroende på fordonets utsläppsnivå av CO2 kan få en så kallad miljöbonus, alltså pengar tillbaka ifrån staten upp till 60,000 kr (Regeringen, 2017). Regeringen satsar även på att minska avfall ifrån privatkonsumtion genom så kallad cirkulär ekonomi, som bygger på återvinning och återanvändning (Regeringskansliet, 2016).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur en grupp studenter ifrån Jönköping University ser på sin miljöpåverkan, i förhållande till deras studentekonomi, uppväxt, påverkan ifrån media och marknadsföring, samt syn på ansvarstagande. Frågeställningar utifrån det formulerade syftet följer:

- Hur ser studenternas i denna studie på sin miljöpåverkan i förhållande till deras konsumtion?

- Varifrån uppfattar studenterna att deras syn på miljöpåverkan i förhållande till deras konsumtion kommer ifrån?

- Vem tycker studenterna bör ta ansvar för miljöpåverkan nu och framöver?

1.3 Disposition

Uppsatsen börjar med inledning och bakgrund som presenterar studiens relevans och ämnesval. Därefter presenteras uppsatsens tidigare forskning och teoretiska ramverk. Tidigare forskning lägger grunden till påverkansfaktorerna innehåll och på så vis även intervjufrågornas innehåll. Detta följs upp med kapitlet metod som innehåller avsnitt som förklarar hur studien har genomförts samt vilka styrkor och svagheter som kan riktas mot studiens genomförande. Därefter presenteras kapitlet resultat och analys av det empiriska materialet vilket består av utdrag från studiens intervju. Sedan följer kapitlet diskussion. Diskussionen innehåller en

beskrivning av studiens resultat, med referenser till innehållet i kapitlet tidigare forskning och teoretiskt ramverk. Kapitlet efter detta är sammanfattning och slutsats. Detta kapitel presenterar en total sammanfattning av studiens resultat, analys och diskussion, samt slutsats som fastställs baserat på vad innehållet i studien kommer fram till som helhet.

1.4 Avgränsningar

Med hänsyn till omfattning samt relevans utifrån studiens centrala frågeställningar, valdes studenter ifrån Jönköping University ut, som är födda och uppvuxna i Sverige för att intervjuas. Författaren har för studiens genomförbarhet valt att fokusera på empirin utifrån en etnisk homogenitet och vägt in antalet deltagare med hänsyn till tidsaspekten. Författaren har valt att använda Teorin om planerat beteende (Theory of planned behavior) av Icek Ajzen (1991) i denna studie. Teorin analyserar normer, attityder och situationer som leder till krävande omständigheter i individens omgivning som orsak och påverkan till hens beteende. Detta betyder att deltagarnas svar ifrån intervjun, tolkas och analyseras utifrån modellens funktioner kvalitativt, men avviker på så vis ifrån ett sammanställande av varje enskilt svar för generalisering.

2. Tidigare forskning och teoretiskt ramverk

Kapitlet inleder med att förklara de socialpsykologiska begreppen normer, attityder och beteenden. Detta följs sedan upp av tidigare forskning vars resultat kan kopplas till denna studies syfte, teori och resultat. Ämnena som undersöktes i den tidigare forskningen är; miljöansvar och sociodemografisk påverkan, media och marknadsföringens påverkan och köttkonsumtionens och transportmedlets miljöpåverkan. Teorin om planerat beteende presenteras som analytiskt ramverk.

2.1 Normer

Definitionen av en norm enligt Cambridge lexikon är: ”en accepterad standard eller sätt att bete sig på eller att göra saker som de flesta håller med om” (Cambridge Dictionary, 2019). Det finns emellertid ett flertal olika sammanhang där ordet normer definieras mer exakt, med ett prefix, exempelvis kulturell norm eller politisk norm (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2018). Studien ämnar använda begreppen den sociala- och den personliga normen. Social norm är i sin tur indelad i fler mer exakta beskrivningar. Den första av dessa är ’Descriptive norms’ (beskrivande norm), vilket är i linje med den allmänna definitionen som nämnts ovan. Den handlar om ett beteende som anses rimligt, med utgångspunkt ifrån det personer i omgivningen känner igen som mest förekommande (Cialdini, 2007). Den andra kallas ’Injunctive norm’ (befallande norm), som handlar om hur individen uppfattar att hen ska bete sig med utgångspunkt ifrån hur individen uppfattar vad andra personer tycker är ett rimligt beteende (Caldini m.fl., 1990). Social norm kan på så vis ha en ursprungspåverkan ifrån personer i individens omgivning, exempelvis individens familj, vänner och bekanta vars åsikter individen anser som värdefulla (Nordlund, 2009). Personlig norm däremot handlar om hur individen vill uppleva sig själv och sin egen moral (Schwartz, 1977). Denna anses kunna ha sitt egentliga ursprung ifrån social norm men som individen sedan har tagit till sig i efterhand (Manstead, 2000 i Nordlund, 2009).

I Schultz studie (1999) undersöks ’aktiveringen’ av social och personlig norm kopplat till källsortering. Schultz lyfter fram att personlig norm troligtvis lättare ’aktiveras’ (Schwartz, 1977), jämfört med social norm, på grund av att den redan är internaliserad (moral som personen redan tagit till sig). Schultz konstaterar samtidigt att återkoppling ifrån andra gällande normer enbart är effektiv när den avviker ifrån individens eget mest förekommande beteende. Därför kan en effektiv normpåverkan ta längre tid. Tre studier av Kallgren m.fl. (2012) bygger vidare på Schultz studie. I dessa studier undersöks personers beteenden gällande nerskräpning kopplat till social och personlig norm. Resultaten ifrån dessa studier visar att normer enbart fungerar som styrande förutsatt att normen både är i fokus (focal), uppfattas som framträdande och viktig (salient) på samma gång. Personlig norm består även av så kallad altruism, vilket är en undertyp till attitydvariabler (Schwartz, 1977). År 1991, var året Icek Ajzen arbetade fram den teoretiska modellen, Teorin om planerat beteende (Theory of planned behavior), som bygger på beteenden bestående av individers normer, attityder och förmågor som leder till ett visst beteende (Ajzen, 1991). Teorin om planerat beteende har sitt ursprung ifrån en tidigare modell kallad Teorin om motiverad handling (Theory of reasoned action) utvecklad av Icek Ajzen och Martin Fishbein i början och mitten av 1980 talet. Det denna modell saknade var funktionen Uppfattad beteendekontroll (Perceived behavior control), vilket inkluderar individens egen uppfattade förmåga att genomföra ett visst beteende. Med andra ord, desto mera övertygad individen är att hen förmår sig klara av att genomföra ett visst beteende, ju mer sannolikt blir det att hen faktiskt kommer att försöka genomföra detta beteende (Ajzen, 2019).

2.2 Attityder och beteenden

Attityder handlar i grunden om vad en person har för inställning till något (Nilsson & Martinsson, 2012). Attityder är kopplade till det personer gör, alltså de handlingar som genomförs. Beroende på vad en person har för inställning förväntas personen bete sig överensstämmande med vad hen tycker (Nilsson & Martinsson, 2012). Den positiva eller negativa attityden hjälper oss att organisera och skapa ordning bland intryck (Katz & Stotland, 1959; Eagly & Chaiken, 1993 i Stier, 2009). Intrycken blir i sin tur även selektiva beroende av den befintliga attityden hos individen. Detta för att ytterligare skapa en viss ordning bland den kaotiska tillvaron (Stier, 2009). Den formas på så vis av tidigare kunskaper och känslor (Gudykunst &Kim 2003; Angelöw & Jonsson 2000 i Stier, 2009). Tendensen är sedan att föreställningen generaliseras utifrån den egna erfarenheten och förvandlas till övertygelser (Stier, 2009). Kopplingen mellan attityder och beteenden antas vara förhållandevis stark. Dock är sammanhanget inte alltid lika självklart, då människors attityder och beteenden inte alltid hänger ihop (Nilsson & Martinsson, 2012). Just det som personen tänker på kallas för ’attitydobjektet’. Attitydobjektet kan vara både konkret och abstrakt (Nilsson & Martinsson, 2012). Med andra ord kan en person ha en viss attityd till exempelvis användandet av fritidsbåt, köttkonsumtion, ideologi eller religion. Som nämnts ovan har attityder och beteenden ofta en stark koppling. Trots detta behöver en persons inställning till en händelse inte alltid ha någon påverkan på beteendet (Nilsson & Martinsson, 2012). Skillnaden mellan attityd och faktiskt beteende går att identifiera i två statistiska undersökningar. Den ena är Eurobarometer baserad på samtliga 27 medlems länder genomförda av Europeiska kommissionen (European Commission, DG Environment, 2008). Denna undersökning fann att 75 procent av de tillfrågade sa att de var beredda att köpa miljövänliga produkter, även om de var dyrare jämfört

med de icke-miljövänliga (attityd). Trots detta visade det sig att enbart 17 procent faktiskt hade köpt miljövänliga alternativ månaden innan undersökningen genomfördes. Den andra undersökningen fann att 80 procent av de tillfrågade ansåg att bilen var en stor bidragande faktor till miljöpåverkan. Samtidigt visade det sig att enbart 17 procent troligtvis var villiga att ändra på sin konsumtion och använda bilen mindre som transportmedel.

2.3 Miljöansvar och sociodemografisk påverkan

Naturvårdsverket genomförde med hjälp av ett forskningsprogram kallat SHARP (Sustainable Household, Attitudes, Resources and Policy), en studie om hållbara hushåll år 2008. I denna studie intervjuades husägare om deras sätt att förhålla sig till miljön i vardaglig aktivitet och konsumtion. Resultatet visar att det inte finns någon direkt parallell mellan att vara miljömedveten och att agera miljömedvetet. ”det finns en gräns för hur långt individen är redo att uppoffra och anpassa sig när det gäller att omsätta sina kunskaper i vardagliga handlingar” (Naturvårdsverket, sida 37–38, 2008). Studien ifrån Naturvårdsverket (2008) lyfter fram hur den sociala- och personliga normen kan styra beteenden. Det kan exempelvis röra sig om aktiva handlingar för miljön som återvinning. Tidigare studier har visat kopplingar mellan sociodemografisk tillhörighet eller social klasstillhörighet som utbildningsnivå och löneinkomster, till hur pass positiva attityder och beteenden en individ har till ekologisk miljövänlig konsumtion. I en studie av Tilikidou och Delistavrou (2008) styrker de en statistisk vetenskaplig betydelsefull koppling i en envägs variansanalys (ANOVA). Resultatet visade att nivån på individers utbildning och deras miljövänliga engagemang (pro-environmental activities) var signifikant inom två områden. Det ena var engagemang till återvinning, den andra ett mer miljövänligt beteende överlag oavsett sociodemografisk tillhörighet, exempelvis ålder, religiös åskådning och politisk orientering. Även lönenivån visade en signifikant parallell, men enbart på hur pass engagerade individen blev till återvinning. Horton (2003) lyfter fram vikten av livsstilar och identifierar en medelklass som intresserar sig för miljön som en slags värdeladdad identitet kopplat till samtida grönkultur. Det som också inträffade i en studie av Strandbu och Krange i Horton (2003) var att de lägre samhällsklasserna hamnade utanför. De blev exkluderade ifrån att delta på samma villkor i dessa rent av intellektuellt, filosofiskt och kulturellt betingade grupperingar kopplade till nätverk av miljövänlig aktivism. På ett liknande sätt drar Van Liere m.fl. (1980) en parallell mellan miljövänlig attityd och beteende till individens behov i förhållande till hens egna prioriteringar. Det blir först då rimligt att prioritera en extra insatts för miljön, förutsatt att vissa behov redan är tillfredsställda enligt ’Maslow’s behovspyramid’-modell. Enligt denna modell kommer de grundläggande fysiska och psykologiska primära behoven som husrum, mat och känsla av trygghet först. Därefter kommer de sekundära behoven som social tillhörighet, självkänsla och självförverkligande. Eftersom tillfredställandet av dessa behov hänger på individens egen ekonomiska situation menar alltså Van Liere m.fl. (1980), att miljövänligt beteende skulle kunna klassificeras som ett slags lyxproblem för medel- och överklassen. En studie av Dutt och Kumari (2015) bygger vidare på detta resultat. De kommer fram till att det inte verkar finnas någon relation, mellan nivå av inkomst och mängden sympati för att aktivt agera miljövänligt. Även Tabi (2013) kommer fram till liknande resultat i sin studie. Individen tar inte mer ansvar för att minska sin konsumtion av energi enbart för att de är medvetna och har kunskapen om problemen med den globala

uppvärmningen. De måste även vilja göra någonting åt det genom personliga uppoffringar. Utbildningsnivån har en näst intill direkt betydelse för inkomstnivån (Bengtsson, 2014), dock visar Tabi (2013) att individer som har högre utbildning och därmed högre inkomst i de flesta fall också äger större hus och fler elektroniska produkter. Dessa faktorer tillsammans resulterar i att den miljömedvetne som har tillgång till att konsumera i regel gör det ändå. När det kommer till statens ansvarstagande görs källsortering bland annat möjligt av staten genom styrmedel som baseras på miljöbalken i Sverige vilket i sin tur baseras på EU-direktiv. I miljöbalkens styrmedelsregler ifrån år 2000 om kommunal avfallsplanering etcetera går det att läsa: ”Öka återvinningen av avfall och minska de totala avfallsmängderna" (Naturvårdsverkets rapport, sida 163, 2012). Miljöbalken är alltså en lag för miljön i Sverige, och undersökningar som är genomförda av Europeiska kommissionen (European Commission, DG Environment, 2008) visar att statlig lagstiftning faktiskt kan verka för ett stort inflytande över individens attityder. Det är bland annat därför återvinning har lagförts i många EU länder som resultat.

2.4 Media och marknadsföringens påverkan

Mediernas påverkan på människors uppfattning av klimat-hotet och klimatfrågorna är betydande. Enligt en studie genomförd av Smith och Joffe (2012) uppgav 56 tillfrågade britter, att de första tre saker de kom att tänka på när de hörde ordet global uppvärmning var smältande is, väder och luftföroreningar. Det är en tydlig markör av mediernas påverkan enligt Smith och Joffe, då de några år tidigare (2009) genomförde en studie som undersökte vilka de mest förekommande fotografierna i nyhetstidningar var. Det visade sig att de mest förekommande bilderna och det deltagarna hade svarat i studien år 2012 stämde bra överens med varandra. Enligt Smith och Joffe i Brönnimann (2002) är det de fotografierna som spelar störst roll för hur den globala uppvärmningen uppfattas. Massmedier kan enligt Ryghaug m.fl. (2011) samtidigt fungera kontraproduktivt för att sprida viktig information. Läsaren kan lätt av misstag likställa ’sensationsnyheter’ med faktabaserad information exempelvis rörande miljö. Konsekvensen kan bli att läsaren av exempelvis en tidning likställer massmediernas rapporteringar om miljöutmaningarna och de granskade forskningsresultaten som om de vore samma sak. Det som kan hända då är att informationen inte tas på allvar (Ryghaug m.fl., 2011). Enligt en annan studie som Hmielowski. m.fl. (2013) genomfört bekräftar detta genom en nationellt representativ ämnespanel som tillfrågades. Resultatet visade att förtroendet för forskarvärlden sjönk när konservativa nyhetsmedier rapporterade om miljöutmaningarna. Konsekvensen menar Hmielowski m.fl. (2013) är att även uppfattningen om den globala uppvärmningens legitimitet påverkas negativt. Thøgersen (2006) menar att mättnad av information ifrån massmedierna kan uppstå om liknande miljöhot eller miljökatastrofer inträffar och rapporteras flera gånger. Med andra ord uppmärksammar allmänheten exempelvis inte ett andra oljespill i havet lika mycket som ett första, trots att båda kan ha liknande konsekvenser för naturen. Även i Arlt m.fl. (2011) rapport framkommer inga långvariga beteendeförändringar hos individen vid läsning av traditionella massmedier. Enbart kortvariga beteendeförändringar uppstår, förutsatt att de är relaterade till någon form av personlig ekonomisk vinst eller till någon slags politisk hemvist. Ett dilemma är kommunikationen i sig självt mellan exempelvis forskarvärlden och amatören. Om det viktiga miljöbudskapet går förlorat mellan experten och nyhetsläsaren, är risken att varken beslutsfattare eller allmänheten

kommer att stödja omfattande klimatsatsningar (Moser, 2010). Kommunikationen har emellertid breddats de senaste decennierna med internet och det sociala medieflödet. Tekniken har öppnat upp en ny kanal för medier till allmänheten. Boykoff (2017) förklarar synen på sociala medier, jämfört med traditionella massmedier som exempel på en demokratisering av informationen som blir presenterad. Sociala medier har dessutom visat sig i flera studier påverka personers vilja till civilt och politiskt deltagande (Zhang och Skoric, 2018). Konsumtionen av sociala medier kan dock leda till en självbekräftande effekt, då läsaren aktivt kan söka upp den sortens information som bekräftar personens egna åsikter (Garrett, 2009 i Zhang och Skoric, (2018). Informationen ifrån sociala medier blir automatiskt riktad till en specifik individ med hjälp av så kallade algoritmer[3] (Wong & Wan, 2009 i Zhang och Skoric, (2018).

2.5 Köttkonsumtionens och transportmedels miljöpåverkan

Personbilstransporten i Sverige utgör 67 procent av all inrikes vägtrafik och utsläppen för denna trafik år 2017 stod för 10,4 miljoner ton CO2/ekv. Det är en minskning ifrån tio år tidigare med cirka 22 procent. De uppskattade totala utsläppen per person i Sverige för flygresor år 2017 var cirka 10 miljoner ton CO2/ekv. (Naturvårdsverket, 2018). Totalt visar samma rapport att svensken i genomsnitt står för cirka 10 ton CO2/ekv. per person och år kopplat till konsumtion (cirka 100 miljoner ton CO2/ekv. i Sverige per år). Hur mycket detta motsvarar i CO2 budgeten för 1,5 gradersmålet, beräknas utifrån utsläppsbanor som är förenliga med detta mål. Men om det ska finnas en ha chansen att undvika en temperaturökning över 1,5 grader Celsius måste denna utsläppsbana, globalt uppnå noll CO2 utsläpp till år 2050 (Azar & Johansson, 2011).

2.6 Teorin om planerat beteende (Theory of planned behavior)

Teorin är en analys av de olika aspekterna en individ går igenom för att bestämma sig för hur hen skall bete sig. Den används exempelvis för att försöka förutspå individers attityder och beteenden kopplat till marknadsföring, ledningsbeslut i företag, konsumtion av varor och tjänster samt miljövänliga beteenden (Ajzen, 1991). På så sätt är den teoretiska modellen även tillämpningsbar i denna studie som undersöker miljömässiga normer, attityder och beteenden samt hur dessa tre hänger ihop. Nedan presenteras modellen och de olika funktioner som den behandlar.

[3] Algoritmer i internetsammanhang, är en slags sortering av information baserat på bland annat läsarens egna prioriteringar av vilken typ av informationen hen vill se (Internetstiftelsen, 2016).

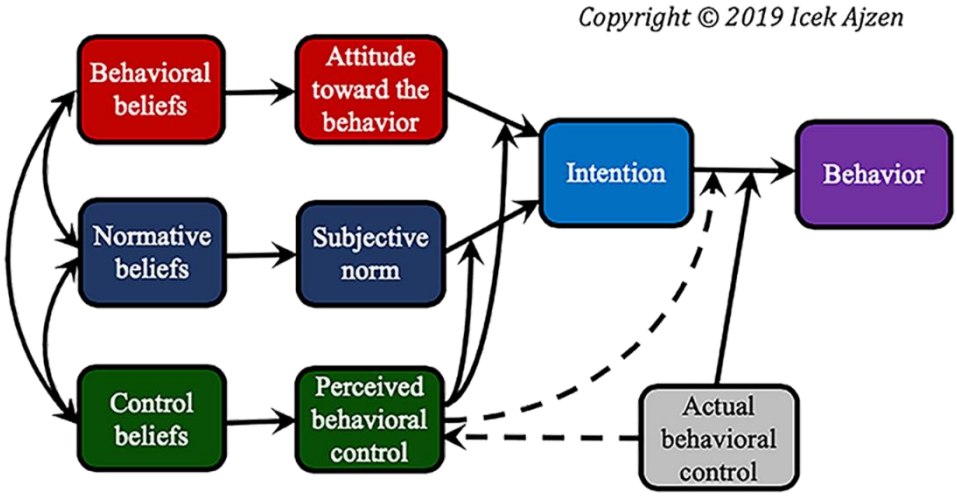

Figur: Theory of planned behavior av Icek Ajzen 2019.

Beteende övertygelse (Behavioral beliefs)

Denna funktion står för individuell övertygelse om ifall ett visst beteende har potential att leda till ett förväntat resultat. Om övertygelse om ifall ett beteende kommer kunna leda till ett gynnsamt resultat eller ej, ökar respektive minskar sannolikheten att hen känner sig motiverad att bete sig på ett visst sätt för att uppnå ett visst resultat (Icek Ajzen, 2019).

Exempel 1 : Tror den ’miljövänliga individen’ att det egna beteendet, (en slags ansträngning eller uppoffring), kommer kunna resultera i en positiv effekt för den ekologiska balansen, ökar sannolikheten att hen kommer att bete sig miljövänligt.

Exempel 2: Tror individen att hen kan spara pengar, genom att välja ett miljövänligt färdsätt, är sannolikheten större att hen kommer att bete sig miljövänligt i denna bemärkelse. Kan dessutom exempel 1 och 2 kombineras mot samma eller liknande normativ, ökar funktionens ’styrka’ ytterligare och sannolikhet att hen kommer bete sig miljövänligt. Går däremot det ena exemplet emot det andra, blir den ’starkaste’ övertygelsen av de två som individen anpassar sig till huvudsakligen.

Attityd till beteendet (Attitude towards the behavior)

Denna funktion står för hur individuellt beteende styrs av attityd. Attityden formas ur en uppfattning om hur resultatet av ett beteende kommer att bli. Denna uppfattning och dess ’styrka’, är ett resultat av de föregående parametrarna i funktionen Attityd till beteendet (Ibid).

Exempel: Tror en individ, att hens beteende kan leda till ett förväntat resultat, ökar sannolikheten att hen kommer få en positiv attityd till ett visst beteende. Ju mer övertygad individen är, desto större sannolikhet är det att hens attityd och beteende på så vis också kommer att stämma överens med varandra.

Normativ övertygelse (Normative beliefs)

Denna funktion står för en individuell hantering av omgivningens krav att anpassa sig till en social normativ. ’Styrkan’ på denna funktion, är beroende av individens övertygelse om normens betydelse. Normens påverkan kommer ifrån ett individuellt behov av att känna sig socialt accepterad (Ibid, sid. 10).

Exempel 1: Är normen socialt präglad av personer individen värdesätter personligen som; familj, vänner, arbetskamrater med flera är det mer sannolikt att individen kommer att anpassa sig till dessa normer.

Exempel 2: Om omgivningens norm eller den sociala normen bestående av en ’stark’ (dominant) norm, ökar sannolikheten att individen kommer att anpassa sig till denna och bete sig i enlighet med denna. Kan dessutom exempel 1 och 2 kombineras mot samma eller liknande normativ, ökar funktionens ’styrka’ ytterligare och sannolikheten att hen kommer bete sig i enlighet med denna. Går däremot det ena exemplet emot det andra blir den ’starkaste’ övertygelse av de två som individen anpassar sig till huvudsakligen.

Subjektiv norm (Subjective norm)

Denna funktion står för individens uppfattning av omgivningens normer, eller den sociala normens ’styrka’ i förhållande till den personliga normen. Balansen mellan omgivningens normer och den egna subjektiva normen avgör alltså på så vis, om individen- eller på vilket sätt individen kommer att anpassa sig (Ibid, sid. 10).

Exempel 1: Har individen en egen ’stark’ Subjektiv norm att bete sig miljövänligt ökar sannolikheten att hen kommer att bete sig miljövänligt.

Exempel 2: Är omgivningens miljövänliga norm ’stark’, ökar det sannolikheten att hen kommer att anpassa sig till denna och bete sig miljövänligt. Kan dessutom exempel 1 och 2 kombineras mot samma eller likande normativ, ökar funktionens ’styrka’ och sannolikheten att hen kommer bete sig miljövänligt ökar ytterligare. Är däremot omgivningens norm ej överensstämmande med den egna subjektiva normen, är det den mest dominanta ’starkaste’ av de två normerna som individen anpassar sig till mest.

Kontroll övertygelse (Control beliefs)

Denna funktion står för att tillgången av en eller flera faktorer i en omgivning vilket kan kontrollera eller vägleda en individ till ett visst beteende. Detta genom att dessa faktorer antingen förebygger eller förhindrar ett visst beteende (Ibid, sid. 10).

Exempel: De kontrollerande faktorerna kan bestå av en hög eller låg tillgång av miljöstationer, de kan också bestå av en hög eller låg tillgång av elstolpar för eldrivna privatfordon. Faktorerna kontrollerar eller styr individens beteende, genom att i dessa två fallen antingen möjliggör eller försvårar för hen att källsortera eller köra eldrivna privatfordon. Med andra ord ju fler faktorer utanför individens kontroll som underlättar eller försvårar dessa beteenden, desto större respektive mindre sannolikhet blir det att hen kommer genomföra dessa beteenden.

Uppfattad beteende kontroll (Perceived behavioral control)

Denna funktion står för en individuell uppfattning om hens egen förmåga i förhållande till genomförandet av ett visst beteende. Beroende på ifall individen tro sig om att besitta tillräcklig förmåga eller ej, ökar respektive minskar sannolikheten att hen kommer att försöka bete sig på ett visst sätt. Uppfattningen om individen tror sig besitta tillräcklig förmåga att genomföra ett visst beteende anses bestämmas utifrån antalet tillgängliga Kontrollövertygelse faktorer (Ibid, sid. 10).

Exempel: Har individen uppfattningen att hen klarar av att källsortera sitt avfall baserat på sin egen förmåga i förhållande till antalet tillgängliga miljöstationer, ökar sannolikheten att hen kommer att källsortera sitt avfall.

Avsikt (Intention)

Denna funktion står för en individuell avsikt att genomföra ett visst beteende och är baserat på funktionerna Attityd till beteendet, Subjektiv norm och Uppfattad beteendekontroll effekt och 'styrka' (Ibid, sid. 10).

Exempel: Har individen en avsikt att bli mer miljövänlig, ökar sannolikheten att hen kommer att bete sig mer miljövänligt.

Faktisk beteendekontroll (Actual behavioral control)

Denna funktion står för individuell faktisk förmåga eller oförmåga till ett visst beteende. När individen besitter eller saknar förmågan och eventuellt övriga förutsättningar som krävs, ökar respektive minskar sannolikheten att hen kommer gå ifrån avsikt till beteende. Individens bedömning av hens förutsättningar jämförs med funktionen Uppfattad beteendekontrolls faktorer (Ibid, sid. 10).

Exempel: Har individen en faktisk förmåga att påverka miljön positivt ökar sannolikheten att hen kommer att bete sig miljövänligt. Det vill säga individens förmåga översätter hens avsikt till handling i detta fall.

Beteende (Behavior)

Denna funktion står för individuell reaktion i förhållande till situation och syfte. Beteenden går att observera och generalisera med tillräckligt jämförbart dataunderlag mätt övertid. Förutsatt att avsikten är överensstämmande, är beteende i denna modell beroende av individens Uppfattad beteendekontroll och Faktisk beteendekontroll (Ibid, sid. 10).

Exempel: Ett beteende kan exempelvis vara en fysisk handling, som att åka till en miljöstation med avfall eller åka till en butik för att panta retur.

3. Metod

Nedan följer en beskrivning av den metod som är relevant för genomförandet av intervju-studien som involverat åtta intervjudeltagare. I första avsnittet presenteras studiens

undersökningsdesign. I de övriga avsnitten följer undersökningsdesign, litteraturgenomgång, datainsamling, databearbetning och analys samt metodproblematik.

3.1 Metodval

Studien undersöker studenters normer, attityder och beteenden på djupet i relation till miljömässig hållbarhet. Därför tillämpas en kvalitativ undersökningsmetod i form av en kvalitativ intervjustudie. Enligt Bryman (2011) fokuserar kvalitativa studier som forskningsstrategi på ord istället för att insamlad och analyserade data ska uttryckas i kvantitet. Med utgångspunkt i hermeneutiken som humanistisk tolkningsmetod (Thurén, 2007) ämnar studien framhäva de attityder och beteenden som studenter beskriver. Målet är att lyfta fram hur studenterna motiverar och ser på sig själva i deras normer, attityder och beteenden. Hermeneutiken som tolkningslära spelar stor roll och handlar om att förstå människors handlingar och resultatet av dessa (Thurén, 2007). Genom hermeneutiken vill man alltså ha 'inkännande' eller 'empati' för de känslor och upplevelser som andra människor har (Thurén, 2007).

3.2 Litteraturgenomgång

För att få en bättre förståelse av ämnet, gjordes en omfattande litteraturgenomgång där referensgranskade artiklar ifrån Jönköping Universitys databas Primo användes. Dessa artiklar har använts för att få en djupare förståelse av ämnet och ligger till grund för tidigare forskning och relevanta teorier. Författaren har även lagt vikt vid att hitta artiklar inom den senast publicerade forskningen för att försäkra sig om att han inte har utelämnat relevant forskning. Exempel på nyckelord som använts ofta i olika kombinationer för att hitta artiklar av relevans är; Normer och attityder, Media effekt på synen av global uppvärmning, Marknadsföringens effekt på synen på miljön, Globalwarming effects, Miljövänligt beteende, Statens arbete för miljön, Sociodemographic effects on environmental concern, Consumtion and the environment, environmental effect of global warming, Level of academic education on the view of global warming, Income and environmentalism, Theory of planned behavior for environmental concern, Icek Ajzen theory applications concerning the environment.

3.3 Datainsamling

Nedan beskrivs hur urvalet av intervjupersoner till denna studie har genomförts samt på vilket sätt den empiriska datan har bearbetats tolkats och analyserats.

3.3.1 Urval av intervjupersoner

Intervjupersoner har valts ut med hjälp av ett målinriktat urval i kombination med ett 'snöbollsurval'. Ett målinriktat urval innebär att man väljer ut intervjupersoner på ett icke-slumpmässigt sätt. Deltagare väljs ut på ett strategiskt sätt för att de är relevanta för studiens syfte och forskningsfrågor (Bryman, 2011). Vidare är meningen att med samma metodik skapa en variation i det urval som görs, så att deltagarna skiljer sig ifrån varandra när det kommer till

egenskaper och andra utmärkande drag (Bryman, 2011). Studenter i allmänhet är en relevant målgrupp för urvalet till denna studie om hur studenter ser på miljö och hållbarhet. Därför har studenter på Jönköping University valts som informanter. Detta då studenter som grupp är en del av utbildningssystemet i Sverige, som arbetar för en hållbar framtid inom ramen för Agenda 2030 (Skolverket 2020). Studenternas inställning till miljö och konsumtion för en hållbar framtid blir på så vis relevant att utforska, eftersom studenterna även är en del av vad skolorna producerar i form av skolresultat (Levin, 2000). UNESCO[4] skriver i sin rapport ifrån år 2014 om hur viktiga studenter och deras utbildning är för en hållbar utveckling i frågor som berör klimatförändring, biologisk mångfald, hållbar konsumtion etcetera (UNESCO, 2014 ifrån University of Plymouth, 2020).

De flesta studenter som deltagit i intervjustudien är inflyttade ifrån annan ort. Därmed kan dessa personer lättare reflektera över och dra paralleller mellan hur uppväxtortens och studieortens miljömässiga åtgärder ser ut. Studenterna kan även jämföra hur de påverkats i ifrån omgivningen under uppväxten, samt hur deras nuvarande normer, attityder och beteenden till miljön blivit influerade av dessa. Deltagarna består av både män och kvinnor, och har inkluderats i intervjuerna med ett jämnt antal. Högskolorna som deltagarna valdes ut ifrån, var 'Jönköpings Tekniska Högskola' och 'Högskolan för lärande och kommunikation'. Deltagare ifrån 'Jönköpings Hälsohögskola' och 'Jönköpings International Business School' har inte valts ut för denna studie, då det målinriktade urvalet i kombination med snöbollsurvalet inte resulterade i möjliga intervju-deltagare från dessa två högskolor. Kriteriet som styrde urvalet på ett specifikt sätt var att intervjupersonerna skulle bestå av ett jämnt antal kvinnor och män. Ett jämnt antal kvinnor och män speglar en mera balanserad bild av deltagarnas normer och attityder. Att strategiskt välja ut personer genom ett bekvämlighetsurval (Bryman, 2011) till exempel endast personer ifrån samma skolklass var inget alternativ då detta inte skulle ge tillräcklig variation i studenternas bakgrund. Studenter valdes ifrån olika skolklasser. Detta för att undvika den potentiella risken att möjliga deltagare tänker lika när det kommer till frågorna kring ämnet. Snöbollsurvalet ligger närmare ett stickprov än vad ett bekvämlighetsurval gör. Personerna som deltagit i studiens intervjuer har blivit kontaktade via sociala mediet 'Facebook' och via telefon.

3.3.2 Intervjuer

Inom kvalitativ forskning kan flera sorters intervjumetoder användas, två av dessa är ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer. Ostrukturerade intervjuer kan likna ett vanligt samtal, där intervjuaren oftast tar hjälp av ett PM (Promemoria) som minneshjälp under intervjun (Bryman, 2011). Den intervjumetod som är relevant för denna studie är den andra intervjumetoden, semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer är till för att få en viss flexibilitet i intervjun där svarsalternativen inte är förutbestämda som i en kvantitativ studie, utan där intervjupersonen utvecklar svaren. Detta är viktigt då forskaren inte i förväg

[4] UNESCO, eller 'United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization', ä Förenta nationernas globala samarbetsforum, vilket arbetar med; : utbildning, naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora, kultur samt kommunikation och information (UNESCO, 2020).

kan veta vilka svarsalternativen blir för att kunna producera ett mera innehållsrikt material (Hjerm m.fl., 2014). Frågorna är också utformade på ett sådant sätt att intervjupersonen själv ska kunna utforma svaren utifrån ämnet så fritt som möjligt. Detta istället för att ledas av frågorna som ställs fram till ett visst svar (Bryman, 2011). Skälet till användningen av semi-strukturerade intervjuer, är att få fram ett mer djupgående och nyanserat svar ifrån de intervjuade angående deras normer, attityder och beteenden som är kopplat till ämnet. Utifrån dessa svar har tolkning och analys genomförts. Vid genomförandet av en semistrukturerad intervju har forskaren en så kallad intervjuguide till hjälp (se bilaga), vilken innehåller en lista över specifika teman som intervjuaren utgår ifrån under intervjun. Denna intervjuguide består av teman; introduktion, miljömedvetenhet, resvanor och andra vanor, miljöfrågor kopplat till samhällsstrukturen samt personlig bakgrund. Dessa teman har kopplats till ämnena ifrån kapitlet tidigare forskning. Det vill säga; miljöansvar och sociodemografisk påverkan, media och marknadsföringens påverkan samt transportmedels och kött-konsumtionens miljöpåverkan. Studien använder sig även av Teorin om planerat beteende och dess funktioner för att analysera individuella normer, attityder och beteenden.

3.3.3 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna började med småprat om var vi som studenter befann oss i våra examensarbeten och andra kurser för att vi skulle få till en god och avslappnad stämning. Där efter presenterades studiens syfte och intervjupersonen fick mycket generellt förklarat för sig vad frågorna handlade om. Detta ansåg författaren var viktigt då några av frågorna som handlade om bakgrunden till personens föräldrar i vissa fall hade kunnat vara känsliga, såsom uppskattningen av föräldrars utbildning, yrke och inkomstnivå. Intervjupersonerna informerades om att de hade valmöjligheten att avböja ifrån medverkan och att intervjun när som helst under själva genomförandet kunde avbrytas (Hjerm m.fl., 2014). Vidare informerades intervjupersonerna om att deras identitet i denna studie är anonym och endast kommer var tillgänglig för mig som författare, samt att de i undersökningen är anonymiserade och fingerade. Innan vi påbörjade intervjun tillfrågades intervjupersonerna om de godkände att intervjuerna spelades in. Under samtliga intervjuer ställde författaren samma frågor utifrån intervjuguiden för att uppnå jämförbarhet i svaren för studiens analys. Nästan alla intervjuer har genomförts i grupprum som bokats i förtid för att garantera en ostörd intervju. Två av intervjuerna genomfördes hemma hos intervjupersonerna på grund av bekvämlighetsskäl för den intervjuade. För att få ett bra avslut tillfrågades intervjupersonerna om de i svaren hade något ytterligare att tillägga, eller om de under intervjuns gång hade funderat på något speciellt. Intervjuerna tog cirka 60 minuter att genomföra. Som intervjuare var författaren medveten om att inte fokusera för mycket på frågorna i intervjuguiden, utan även lyssna noggrant på vad intervjupersonen sa för att ställa relevanta följdfrågor som kunde tillföra ytterligare kunskap till ämnet (Hjerm m.fl., 2014).

3.4 Databearbetning och analys av data

Intervjuerna har transkriberats direkt efter intervjun med hjälp av det inspelade materialet. Det sedan transkriberade materialet kodades till att börja med i nyckelord. Sedan användes dessa nyckelorden för att finna olika teman. För att finna de olika teman gick författaren igenom de

olika nyckelorden, färgkodade dem och sammanställde dem utifrån både frågeställningar, liknande ord, åsikter och sammanhang. Dessa teman ändrades och preciserades undertiden en aning under arbetes gång, för att bättre passa ihop med studiens tidigare forskningsinnehåll och teoretiska ramverk. På så vis blev en viss del svaren bortsorterade då författaren märkte att delar av citaten inte besvarade studiens syfte och frågeställningar. Preciseringen av teman efter tidigare forskning gjorde författaren genom att ytterligare ännu en gång jämföra de olika nyckelorden med innehållet i det tidigare forskningsresultatet och teorin. Dessa bestod av teman som exempelvis forskningsresultat om Utbildningens påverkan i förhållande till teorins funktioner Normativövertygelse och Kontrollövertygelse. Dessa teman och citat utgör studiens resultat och analys. Den sista bearbetningen som genomfördes bestod av att gå igenom det transkriberade resultatet ytterligare ännu en gång för att sammanställa hur många utav studenterna som hade tyckt vad i varje fråga. Detta resultat har sedan författaren valt att sammanställa i början av varje frågeställning som ett komplement till de inkluderade citaten.

3.5 Metodproblematik

I detta avsnitt tas de styrkor och svagheter upp som kan riktas mot studien. Under insamling av material för tidigare forskning och teorianknytning, har författaren endast använt referensgranskade artiklar som är hämtade ifrån högskolans databas ‘Primo’ samt relevanta böcker. En generalisering av studiens resultat har inte eftersträvats. Avsikten har främst varit att urskilja mönster i det empiriska materialet. Antalet enskilda intervjuer är enligt Bryman (2011) ett teoretiskt övervägande. Men generellt har antalet nödvändiga intervjuer uppnåtts när en så kallad mättnad i svaren har uppnåtts. Hur snabbt denna mättnad uppstår är beroende av den intervjuade gruppens homogenitet, samt hur brett det kvalitativa ämnet som studien behandlar är (Bryman, 2011). Denna studie består av en förhållandevis homogen målgrupp. Alla intervjuade i denna studie är högskolestudenter har samma ursprung och etnicitet, likande ålder med spannet (20–25), samt består av en jämn uppdelning mellan kvinnor och män. Ämnet som behandlas i studien är studenters syn på sina normer, attityder och beteenden till miljö och hållbarhet. De enskilda intervjuerna är genomförda under cirka 60 minuter vardera, och antalet genomförda intervjuer innan författaren uppfattade en mättnad i svaren består av total åtta intervjuer. Författaren har även undvikit att ställa ledande frågor som enligt Bryman (2011) kan medföra att intervjupersonen leds in i en viss riktning i svaret. Alla frågor i intervjuguiden är neutrala och har inte haft sitt ursprung i författarens eget intresse, inställning eller vanor till miljömässig hållbarhet. Under studiens gång har intervjuguiden reviderats och kompletterats. Anledningen till dessa justeringar är att det under intervjuerna visat sig att vissa frågor var för lika varandra, samt att de inte hade den relevans författaren först antog. Frågor som författaren tyckte saknades och som bidrog till en förfinad intervju med ytterligare potential lades till efter att de tre första studenterna hade intervjuats. Dessa studenter blev kompletterade via E-mail med de frågor som tillkommit, vilka de fyllde i och som således kompletterade intervjumaterialet.

3.5.1 Generalisering

Då kvalitativa studier ofta inkluderar ett mindre antal person som är kopplade till en specifik plats, i detta fall en högskola, menar de som är kritiska att en generalisering till andra miljöer är omöjlig. Antalet personer som har inkluderats i en kvalitativ undersökning kan inte generaliseras till en större population, utan ska istället generaliseras till teori. Därför är det kvaliteten i konklusionen av den insamlade empirin som blir det avgörande för generaliserbarheten (Bryman, 2011).

3.5.2 Tillförlitlighet

Begreppen validitet och reliabilitet har inom ramen av kvalitativ forskning kritiserats då dessa oftast relateras till kvantitativa undersökningar (Bryman, 2011). Lincoln och Guba i Bryman (2011) föreslår andra sätt att bedöma och värdera kvalitativa studier på. Dessa är ’Trustworthiness’ (tillförlitlighet) och ’Authenticity’ (äkthet). Nedan utvecklas trustworthiness i kontexten av författarens studie. ’Tillförlitlighet’ har fyra underkategorier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt styrka och konfirmera. Inom trovärdighet ligger vikten på hur studien har utförts och trovärdigheten i forskarens beskrivning. Överförbarhet innebär till vilken grad resultaten kan appliceras i andra kontexter. Pålitlighet går ut på att en komplett redogörelse av studiens olika faser har genomförts. Styrka och konfirmera betyder att forskarens värderingar och valet av teori inte ska påverka slutsatserna eller studiens genomförande (Bryman, 2011). För att säkerställa trovärdigheten i denna studie har intervjudeltagarna informerats om att de är anonyma vilket kan bidra till att de ger ett ärligare svar. Genom att noggrant redogöra för studiens olika faser har författaren eftersträvat att öka studiens överförbarhet. För att undvika att egen attityd påverkat intervjuerna och resultatet har författaren strävat efter att ställa neutrala frågor.

4. Resultat och analys

Detta kapitel presenterar studiens empiriska material och analys. Svaren tolkas och analyseras med hjälp av Teorin om planerat beteende, vilket kommer förkortas med (TPB) i resten av arbetet. De funktionerna som den teoretiska modellen innehåller och som svaren kommer att tolkas och analyseras med är som följer;

- Beteendeövertygelse (Behavioral beliefs)
- Attityd till beteendet (Attitude towards the behavior)
- Normativ övertygelse (Normative beliefs)
- Subjektiv norm (Subjective norm)
- Kontrollövertygelse (Control beliefs)
- Uppfattad beteendekontroll (Perceived behavioral control)

- Avsikt (Intention)

- Faktisk beteendekontroll (Actual behavioral control)

- Beteende (Behavior)

Frågorna i intervjun är indelade i ämneskategorierna ifrån kapitlet tidigare forskning, i syfte att undersöka var studenternas normer och attityder till sin egen konsumtion och avfallshantering möjligen kommer ifrån i form av påverkansfaktorer. Det vill säga;

- Miljöansvar (fråga 1, 7)

- Transportmedels och köttkonsumtionens miljöpåverkan (fråga 2, 3)

- Sociodemografisk påverkan (fråga 4, 5)

- Media och marknadsföringens påverkan (fråga 6).

Intervjun inleds med frågan om hur studenterna ser på sitt eget ansvar till miljön genom frågan om de själva anser sig vara miljövänliga. Den andra och tredje frågan vill ta reda på hur studenternas egna vanor ser ut rörande transportmedel och köttkonsumtion. Den fjärde frågan berör studenternas budget och hur de upplever att den påverkar deras möjlighet att bete sig miljövänligt. Den femte frågan vill ta reda på hur studenterna upplever att deras uppväxt har påverkat dem, med deras syn på konsumtion och miljö. Den sjätte frågan vill ta reda på hur studenterna upplever att media och marknadsföring påverkar deras vilja att bete sig miljövänligt. Den sjunde och avslutande frågan ville ta reda på vem studenterna anser har ansvaret för miljöpåverkan.

4.1 Individens miljöansvar?

I den första intervjufrågan som ställdes till studenterna ville författaren ta reda på om studenterna själva ansåg sig vara miljövänliga. Därför bestod den första frågan av en tolkningsfråga där studenten själv fick avgöra hur hen ville tolka denna fråga utifrån sin egen referens till begreppet miljövänlig. Fem av de åtta studenterna i intervjun svarade att de ansåg sig själva som miljövänliga. Däremot skiljde sig motiveringarna till varför de ansåg sig själva vara miljövänliga och nedan går det att läsa om några utav dessa svar.

> Ja, men kanske egentligen mer för att jag vill det än att jag faktiskt är duktig på det. (Bella)
>
> Nej, […] jag tar bilen på sträckor som man borde gå, jag tror att jag är för lat för att bry mig men sedan självklart så vill man ju bry sig. (Axel)
>
> Ja, så gott som möjligt gör jag miljömässiga val när det handlar om saker jag köper, hur jag källsorterar mina sopor och hur jag äter min kost. (Henry)

Studenten Bella svarar att hon anser sig själv vara miljövänlig. Dock innehåller hennes svar en viss nivå av osäkerhet. Enligt teorin saknar Bella effekten av funktionen Uppfattad beteendekontroll för att kunna känna sig säker angående sin miljövänliga status. Axels svar enligt teorin tyder på en svag effekt av funktionen Attityd till beteendet. Samtidigt är Henrys svar ’starkt’ i både utav dessa två teoretiska funktionerna. Henry bekräftar att utifrån sitt sätt att handla saker, hans sophantering och kostval, är Henrys beteende enligt honom själv miljövänligt. För att detta i teorin ska vara möjligt, måste alltså Henrys attityd vara positivt inställd till det specifika beteendet som enligt honom själv krävs för att vara miljövänlig. Ett sådant beteende kan vara ansträngande eller uppoffrande, men som resulterar i en positiv effekt för den ekologiska balansen och miljön. Henry måste även tro på att sitt beteende för miljön faktiskt kan leda till ett för honom förväntat resultat. Utöver Henrys attityd måste han även ha förmågan att fullfölja sin positiva attityd till ett faktiskt beteende. Hade inte Henry haft förmågan att genomföra sitt miljövänliga beteende hade alltså hans positiva attityd slutat med en avsikt, att vara miljövänlig utan att faktiskt kunna vara det. Men här tycks det alltså som att Henry både besitter avsikten att bete sig miljövänligt och förmågan till det beteendet som krävs för att vara det. Även motiven till ett beteende är en viktig aspekt av ett beteende, därför ställdes följdfrågan om studenterna hade några specifika personliga motiv till att vilja vara miljövänliga.

> …det är lite egoistiskt, när man är ute och badar vill man inte att det ska vara massa skit i sön. Sedan för mina barn någon gång, ska ju också ha en fin värld att leva i. Jag tror inte att man endast kan påverka miljön till det bättre själv, utan det måste finnas nationella och internationella insatser för det som sanktioner, skatter på miljöfarliga produkter etcetera. (Johan)

Studenten Johan svarar att hans motiv till att vilja vara miljövänlig har sitt ursprung i ett typexempel rörande renligheten i badsjöarna. Hans motivation är alltså att försöka lämna efter sig en värld till sina barn med goda förutsättningar. Denna motivering faller in i den teoretiska effekten av funktionen Beteendeövertygelse. Johan tror i detta fall att om hans beteende är miljövänligt, kan det innebära att det resulterar i att han kan lämna efter sig en fin värld till sina barn. Detta tillsammans med att Johan själv i detta fall har ett investerat intresse att vilja att världen skall vara fin i framtiden till sina barn. Dessa två effekterna av funktionen Beteendeövertygelse resulterar i en starkt positiv Attityd till beteendet. Skulle däremot Johan inte tro att hans beteende hade någon som helst betydelse för miljön och hur världen skulle utvecklas, hade han inte haft något motiv att vilja bete sig miljövänligt. Johan uttrycker däremot ytterligare en enligt honom en avgörande aspekt för att världen i framtiden skall kunna vara fin, och det är att det måste finnas nationella och internationella insatser som arbetar mot samma mål. Det måste alltså enligt Johan finnas faktorer i omgivningen som kontrollerar, förebygger eller förhindrar vissa beteenden som är skadliga för miljön. Enligt teorin, faller denna tolkning in i effekten av funktionen Kontrollövertygelse. Det måste alltså enligt Johan finnas faktorer ifrån i omgivningen som skapar förutsättningar för honom och andra att kunna bete sig miljövänligt nog, i förhållande till vad som krävs för att miljön skall kunna förbli fin även i framtiden.

> Det är det här med situationen med världen med klimatet, arbetsförhållanden för dem som arbetar med det. […] Sedan är det ju bättre att gå än att åka bil för motion, om det nu inte är för långt. Men, det är väl mest när jag handlar då. (Jonna)

Studenten Jonnas motiv till att anse sig vilja vara miljövänlig har en grund i hennes tankar på miljön och människor. Hennes tankar är en del av hennes personliga norm vilket enligt funktionerna i teorin är effekten av Subjektiv norm. Det är den personliga normen utifrån Jonnas svar som huvudsakligen driver henne att vilja bete sig miljövänligt. Jonna fortsätter sitt svar med att motivera sitt miljövänliga beteende. Hon menar att det är bättre att gå än att ta bilen för den fysiska motionen förutsatt att det inte är för långt. Denna motivering i teorin faller under effekten av funktionen Beteendeövertygelse. Jonnas övertygelse till miljövänlig beteende att välja bort bilen motiveras i detta fall för henne av fysisk motion. När dessa två effekterna kombineras, stärks alltså hennes avsikt att bete sig miljövänligt som i sin tur leder till hennes vilja att faktiskt bete sig miljövänligt.

4.2 Transportmedels miljöpåverkan?

Transportmedel med olika fordon kan vara något som är svårt att ändra på eftersom det kan vara resor till och ifrån skola och arbetsplats. Det kan även röra sig om resor till och ifrån mataffärer eller liknande vilket kan innebära transport av varor. Valet av transportmedel kan även vara beroende av hur högt individen prioriterar den personliga bekvämligheten, eller på grund av avståndet som en utlandsresa exempelvis kan innebära. Den andra frågan i intervjun ville alltså ta reda på vilket sätt studenterna väljer att transportera sig på, och ifall de är villiga att uppoffra bekvämligheten i syftet att bete sig mer miljövänligt. Samtliga studenter svarade att de åkte kollektivtrafik huvudsakligen bortsett ifrån en student som svarade att hen åkte bil. Däremot skiljde sig motiveringarna till varför de valde kollektivtrafik före bilen. Nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> Den enda gången jag pendlar är när jag ska till jobbet och det ligger i Värnamo…åtta mil. Antingen får jag köpa en bil vilket jag inte tänker göra, eller så får jag ta tåget dit och då tar jag ju tåget just för att det är enklare, billigare och miljövänligare liksom. (Anna)

Studenten Anna svarar att hon använder tåget som transportmedel när hon pendlar till och ifrån jobbet av tre anledningar. De första två anledningarna är på grund av att hon upplever tåget som enklare och billigare att resa med och det tredje att det är mer miljövänligt. Det första skälet att Anna väljer tåget är en effekt enligt den teoretiska funktionen av Kontrollövertygelse. Det andra skälet är en effekt enligt teorin av den teoretiska funktionen Beteendeövertygelse. Den tredje och sista anledningen till att Anna väljer tåget som hon nämner, är enligt teorin en effekt av funktionen Subjektiv norm. Effekten av dessa tre teoretiska funktionerna förstärker varandras effekter. Detta gör att Anna motiverar att hennes faktiska beteende i detta fall är rimligt och i linje med att hon anser sig själv som miljövänlig.

> Jag vill inte investera i en bil för det kostar för mycket och då får man också betala för bensinen. Att åka buss och tåg är ju lika bekvämt. Det är klart jag inte ska ha bil, för det blir mindre utsläpp då…så tänker jag inte. Jag tänker bara att det är lika smidigt och billigare. (Bella)

Bella förklarar att anledningen till att hon väljer att ta tåget eller bussen är på grund av att det är smidigare och billigare. Bensinen enligt Bella är för dyr och att investera i en bil kostar också förmycket enligt henne. Effekten att Bella både anser att tåg och buss är smidigare och billigare gör att hon väljer att resa kollektivt. Detta betyder möjligen att hennes beteende när det gäller val av transportmedel blir mera miljövänligt som resultat jämför med om hon hade valt bilen som transportmedel. Enligt teorin är Bellas anledningar till valet av transportmedel baserat på effekten av funktionen Beteendeövertygelse, eftersom hon tycker att kollektivtrafik är smidigare och billigare. Men även effekten av funktionen Kontrollövertygelse påverkar hennes motivation, eftersom kollektivtrafiken möjliggörs av tillgången av denna form av transportmedel i Bellas omgivning. Som resultat av de fördelarna Bella upplever med kollektivtrafiken så får hon en positiv attityd till denna typ av transportmedel. Enligt teorin är det en effekt av funktionen Attityd till beteendet. Tillgången av kollektivtrafiken gör också att Bella upplever effekten av funktionen Uppfattad beteendekontroll. Dessa två effekterna tillsammans gör att Bella få en stark avsikt eller avsikt att välja kollektivtrafiken.

> Jag har inga problem med att exempelvis välja kollektivtrafik istället för att åka bil till jobb och skola och sådana saker […] Resor utomlands åker jag inte så jättemycket, men det skulle inte vara några problem att inte flyga utomlands vartenda år eftersom det gör jag inte i nuläget heller. Men, jag tänker i framtiden när man har en högre inkomst än som student så kommer man nog kanske göra det ändå. (Henry)

Henrys väljer utan problem att i dagsläget välja kollektivtrafiken för att resa till jobbet och till skolan eller dylikt. Dessutom har Henry i dagsläget inte någon vana vid att resa utomlands med flyg. Så i dagsläget ser Henry med en positiv attityd på kollektivtrafiken vilket enligt teorin är en effekt av Beteendeövertygelse och Attityd till beteendet. Det är även en effekt av funktionen Kontrollövertygelse, eftersom Henry anser att tillgången av kollektivtrafik indirekt är bra. Eftersom effekten av funktionen Kontrollövertygelse är stark, leder det i sin tur till att Henry upplever en stark effekt av funktionen Uppfattad beteendekontroll. Detta betyder i sin tur att Henry upplever att han kan välja kollektivtrafiken som transportmedel istället för exempelvis en bil. Precis som för Bella, som svarat ovan innebär det att den kombinerade effekten av de tidigare nämnda funktionerna, gör så att Henry får en stark avsikt att välja kollektivtrafiken. Henry fortsätter dock i sitt svar med att konstatera att en avgörande faktor for hans val av transportmedel möjligen även kan vara beroende av hans nuvarande budget som student. Detta går faktiskt i linje med Henrys nuvarande syn på hans skäl varför han väljer kollektivtrafiken. Ingenstans i hans svar går det att tyda att skälet till att han väljer kollektivtrafiken och reser utomlands lite beror på hans hänsyn till miljön.

4.3 Köttkonsumtionens miljöpåverkan?

De höga nivåerna av CO2 är bundet till bland annat vår konsumtion av kött. Hur ser studenternas matvanor ut när det kommer till deras konsumtion av köttvaror. Vad är deras egna förklaringar till deras nuvarande köttkonsumtion respektive avsaknaden av den. Den tredje frågan ville alltså ta reda på ifall studenterna tar hänsyn till kopplingen mellan deras eventuella köttkonsumtion, och den CO2 som köttindustrin genererar genom produktionen av dessa

köttprodukter? Över hälften av studenter svarade att de tog hänsyn till miljön när det kom till hur mycket kött de väljer att konsumera, varav tre av åtta valde att uttrycka att de inte tog någon hänsyn till miljön alls när det kom till hur mycket kött de väljer att konsumera. Däremot skiljde sig svaren en aning i hur mycket de ansträngde sig för att minimera sin köttkonsumtion, och exakt varför de valde att göra detta utöver sin hänsyn till miljön. Nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> Jag äter ganska mycket kött […] kanske sex gånger i veckan, sex dagar i veckan. Jag väljer inte bort kött för miljöns skull, utan på grund av studentekonomin. (Hans)

Studenten Hans berättar i sitt svar att han äter kött nästan alla dagar i veckan. Hans uppskattar att hans konsumtion av kött alltså är relativt stor. Hans medger också att det enda skälet till att han inte väljer att konsumera mera kött potentiellt är på grund av hans något begränsade ekonomi som student. I detta avseende väljer Hans att ha en positiv attityd till konsumtionen av kött. Enligt teorin blir alltså effekten av Hans motivering att funktionen Beteendeövertygelse till köttkonsumtion blir stark. Denna starka attityd innebär även i teorin att Hans Attityd till beteendet också är stark gällande hans konsumtion av kött.

> Jag försöker att äta mindre kött för jag tror inte att det är bra för kroppen att äta kött varje dag. Jag tror heller inte att det är bra för naturen, tycker synd om djuren också. Men, jag tror heller inte att det skulle fungera om alla blev vegetarianer. […] Man tänker på att de hugger ner regnskog för att odla soja för att vi ska ha soja producerad för att äta istället för djur. (Erika)

Studenten Erika väljer att försöka konsumera mindre kött för sin hälsas skull. Hon avslöjar dock inte hur mycket kött hon faktiskt konsumerar i sitt svar. Hon tillägger en anledning till hennes försök till att konsumera mindre kött nämligen för naturen då hon tror att det kan påverka naturen negativt. Sedan lägger hon till ytterligare en anledning till ett försök till minskad konsumtion av kött vilket är att hon tycker det är synd om djuren. Erikas första motivation till att minska sin köttkonsumtion är alltså en effekt av den teoretiska funktionen Beteendeövertygelse för sin hälsa. Den andra motivationen är en effekt ifrån samma funktion, men för naturen. Den tredje motivation är också en effekt ifrån samma funktion men för djuren. Dessa tre motiven för ett förändrat beteende betyder att effekten ifrån funktionen Attityd till beteendet har potential att bli stark. Med andra ord har Erika enligt teorin en stark personlig attityd till att vilja förändra sitt beteende gällande hennes konsumtionsmängd av kött. Erika fortsätter i sitt svar att förklara att hon emellertid inte tror att alla kan bli vegetarianer, då det i sin tur enligt hennes motivering skulle det betyda att vi blev tvungna att skövla för mycket av regnskogen som resultat. Detta svar styrker hennes attityd att hon faktiskt bryr sig om naturen. Erika säger däremot att hon försöker, vilket kan tydas som att hon faktiskt inte helt har lyckats enligt henne själv att sänka sin köttkonsumtion till den nivån hon eftersträvar eller alls. Detta är effekten enligt teorin ifrån funktionen Uppfattad beteendekontroll eller Faktisk beteendekontroll som i Erikas fall är en aning svagt. Erika är baserat på hennes svar inte helt säker på om hon besitter förmågan att faktiskt ändra på sitt konsumtionsbeteende tillräckligt eller alls. Därför är det sammanfattningsvis enligt teorin svårt att avgöra Erikas möjligheter att lyckas med sitt mål att sänka sin konsumtion av kött. Hennes attityd tycks vara stark men hennes

tilltro till sin egen förmåga kan innebära ett hinder för henne att gå från enligt teorin, funktionen avsikt, till funktionen beteende.

> Jag vill ju helst köpa kött från Sverige för att slippa alla de här transporterna. Det är ju också bättre kött i och med att det inte är så mycket medicin instoppat i dem. Jag äter ju hellre en svensk köttbit, dock kostar det lite mer. Men, då får man väl dra ned på köttkonsumtionen istället. (Johan)

Johans syn på sin köttkonsumtion är att han föredrar att köpa kött ifrån kreatur som är uppfött och slaktat i Sverige av två anledningar. Det ena är att han menar att det är bra eftersom det drar ner på transportsträckorna, vilket i sin tur betyder mindre utsläpp i form av avgaser ifrån transporten av köttet. Den andra anledningen Johan nämner är att svenskt kött inte innehåller så mycket medicin. Johan säger till och med att han är villig att dra ner på sin egen köttkonsumtion istället för att köpa billigare kött ifrån utlandet. Vad detta innebär är att Johans attityd till både naturen och hälsan i detta fall går före mängden kött som han konsumerar. Detta är i likhet med tidigare svarsanalyser effekten av funktionen Beteendeövertygelse som har en förhållandevis stark Attityd till beteendet, vilket betyder en ökad sannolikhet till ett visst beteende jämförbart med individens avsikt. Johans anledning är också ett resultat av tillgången av svenskt kött som enligt Johans exempel innehåller längre halter av medicinalt preparat jämfört med utländskt kött. Detta blir en positiv effekt för naturen av funktionen Kontrollövertygelse som vägleder Johan till att konsumera svenskt kött framför utländskt.

> Jag äter kött dagligen, men jag ser alltid till att det är kött från Sverige, varför vet jag inte. Men, jag tror det har mer att göra med hur djuren behandlas, för att det är någon som har propagerat det till mig (Axel).

Axels köttkonsumtion liknar Johans genom att han också föredrar att köpa kött som kommer ifrån Sverige. Men skillnaden är att Axel inte riktigt är säker på varför han väljer att köpa det svenska köttet. Han nämner att han tror att det har att göra med hur djuren behandlas men att han i själva verket har fått denna åsikt ifrån någon annan. Om detta stämmer är det en effekt enligt teorin ifrån funktionen Normativ övertygelse, vilket betyder att Axels Subjektiv norm eller hans egen personliga norm har blivit format av någon annans persons normativ.

4.4 Sociodemografisk påverkan som student?

Individens socioekonomiska situation har visat sig i tidigare forskningsresultat, ha en betydelse för vad och i vilken omfattning individen konsumerar. I fjärde frågan ville författaren alltså ta reda på studenternas syn på hur deras miljövänliga beteende påverkas i förhållande till budgeten som student. Hur stor roll spelar ekonomin för dem när det kommer till att vilja eller kunna bete sig miljövänligt gällande exempelvis deras konsumtion? Upplever studenten budgeten som ett hinder eller spelar budgeten möjligtvis ingen roll? Över hälften av studenterna svarade att de totalt sett troligtvis skulle bli mindre miljövänliga om budgeten inte var ett hinder, varav tre av åtta valde att uttrycka att de totalt sett troligtvis skulle bli mer miljövänliga. Däremot skiljde sig svaren en aning i ifall deras förändrade ekonomiska budget även skulle kunna innebära köp av ekologiska produkter, eller andra metoder som skulle kunna anses som miljövänliga. Nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> Jag tänker att man skulle kunna köpa bättre mat och göra bättre val. Men, jag tänker också att man kanske har bil och man kanske börjar resa med flyg mera. Så det skulle bli en förändring men jag är inte säker på om det skulle bli bättre. Man skulle nog börja konsumera mera överlag istället. (Bella)

Bella uppfattar att hennes nuvarande budget skulle kunna vara en orsak till att hon inte konsumerar mer miljövänliga varor. Samtidigt säger Bella att om hennes budget var större skulle hon ändå konsumera mer överlag. I detta fall verkar det alltså som att Bellas beteende formas av hennes möjlighet att ha råd med att konsumera. Hon säger själv att hon troligtvis skulle konsumera mer överlag ifall hon haft råd. Det är alltså effekten av funktionen ifrån teorin Uppfattad beteendekontroll och Faktisk beteendekontroll som reglerar Bellas egentliga konsumtionsnivå.

> Ja, jag tror att jag hade köpt mer miljövänlig mat och så, men jag hade nog också haft en bil och rest på annat sätt, så det är frågan om det hade slagit ut varandra, så med den kunskapen så skulle jag nog göra bättre val. (Hans)

Hans tror att han precis som Bella kommer köpa mer ekologisk mat. Samtidigt vill han precis som Bella både köpa bil och resa mer med flyg om han haft råd. Alltså även Hans konsumtionsnivå verkar vara reglerat av hans möjlighet eller förmåga att konsumera.

> Jag tror att jag kommer att ändra det till det bättre, då det är små marginaler ju mindre inkomst man har liksom. Nu tar man dom valen, som man inte kan kompromissa på. Men, samtidigt kommer det säkert ändras på till det sämre också. För att jag tänker när man tjänar mer, så kommer man också köpa mer. Då kan man köpa mer kläder, mer elektronik än vad man gör nu, så då även ifall man kanske blir bättre på maten så blir man sämre på det stora hela. (Henry)

Henrys svar är nästan helt identiskt med Bellas och Hans svar. Henry inleder med en positiv attityd till att börja bete sig mera miljövänligt med en större budget, men uttrycker sedan att han i själva verket troligtvis inte kommer att göra det.

> Jag tror att jag hade handlat mer ekologiskt, handlat mer stora förpackningar och matplanerat mer kanske än vad jag gör nu. Men, jag hade säkert rest mera, det är ju mycket jag vill se så det hade jag kanske klimatkompenserat hemma. Men, jag tror ju att med högre inkomstnivå så får man mer frihet till att göra mer privata grejer och det påverkar ju matval och resor. (Jonna)

Jonna svarar också att hon tror sig om att köpa mer ekologisk mat precis som Bella, Hans och Henry. Men med en större privatekonomisk budet hade hon också troligtvis ändrat sin konsumtion till det sämre för miljön.

4.5 Sociodemografisk påverkan från uppväxten?

Beroende på utbildning, lön, ålder, livsstil etcetera, kan synen på miljövänligt beteende skilja sig åt. Enligt tidigare forskningsresultat har det visat sig, att vissa sociala grupp exempelvis kan uppfattas som exkluderade ifrån det miljövänliga arbetet för miljön. I den femte frågan ville författaren ta reda på hur studenterna upplever att intrycken ifrån uppväxten kan ha påverkat

deras syn på miljön och miljövänligt beteende. Har föräldrarnas ekonomi, utbildning, typ av profession eller personliga intressen haft någon form av inverkan på deras syn på exempelvis konsumtion i förhållande till ett miljövänligt ansvarstagande? Över hälften av studenterna svarade att det trodde att deras intryck ifrån uppväxten har haft betydelse för deras egen syn på miljövänligt ansvarstagande, varav tre av åtta valde att uttrycka att de inte trodde det. Däremot skiljde sig svaren en aning i hur och varför de trodde det respektive inte trodde det. Nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> …jag är bortskämd med att köra bil typ, att vi åker bil, man har ju fått göra det. På gymnasiet var jag tvungen att ta mig till Kalmar för att gå i skolan, då blev man lat och då hade man körkort så då kunde jag köra till skolan. Det blev möjligt eftersom mina föräldrar hade en extrabil. (Bella)

Svaret ifrån Bella består av en konkret påverkan ifrån hennes föräldrar när det gäller användandet av bilen som färdmedel. Bellas föräldrar har haft de ekonomiska förutsättningarna att både äga en extrabil och låta henne använda den. Detta har framförallt påverka henne genom effekten av teorins funktion Kontrollövertygelse genom föräldrarnas tillgängliggörande av bilen.

> Ja det kan jag tänka mig i och med att de inte har haft jättemycket pengar genom åren. Då är slit och släng kulturen inget de har uppmuntrat. Man köper inte saker i onödan, man klarar sig så länge man kan utan. Vi har inte åkt på Thailandsresor, utan har åkt runt i Sverige. Har vi åkt utomlands, så har det verkligen inte varit jetset livet. (Anna)

Anna svarar att hon inte köper saker i onödan vilket hon tror kommer ifrån hennes uppväxt. Hennes föräldrar hade den sociala normen och attityden att hålla nere konsumtionen av saker vilket var relaterat till deras en aning begränsade privatekonomi. Teorins funktioner förklarar deras beteende genom effekterna ifrån Attityd till beteendet, Subjektiv norm och Uppfattad beteendekontroll. Men det är alltså effekten ifrån den sistnämnda funktionen tillsammans med effekten ifrån funktionen Faktisk beteendekontroll som alltså har styrt de två föregående funktionerna enligt Anna, det vill säga deras privatekonomi.

> Det tror jag faktiskt inte. Det har inte direkt varit ett miljövänligt tänk i min familj, utan när de tjänade mer så köpte de en större bil, och när de tjänade mindre så köpte de en mindre bil. Men, alltså det var ju inte ett miljövänligt tänk (Axel)

Axel svarar att han inte tror att han har påverkats av hans föräldrars syn miljövänligt beteende eftersom deras syn inte har varit särskilt miljövänligt. Deras konsumtion har anpassats till vad de har haft råd med att köpa menar Axel. Så även i Axels fall har det varit privatekonomin som har styrt hur mycket konsumtion föräldrarna och familjen har haft. Det är alltså samma teorifunktion som har styrt Axels föräldrar som Annas, alltså Uppfattad beteendekontroll och Faktisk beteendekontroll. Skillnaden är att Axel inte uttrycker någon specifik form av social norm, eller attityd till konsumtion eller miljön som skall ha framkommit ifrån deras privatekonomiska status. Samtidigt är det värt att poängtera att Axel är en av studenterna som författaren intervjuade som själv nekar till att se sig själv som miljövänlig.

> Jag tror faktiskt inte det var på grund av inkomst eller arbete utan det var bara någonting som dom tänkte var rätt, eftersom de odlar egen mat och tänker på miljön. Du vet, uppväxt på landet, jag tror det kan vara väldigt annorlunda än om man är uppväxt i stan. För då har dom haft mycket koppling till friluftslivet, friidrottlöpning och sådana där grejer, jag tror att de fått en mycket starkare anknytning till miljön på det sättet. Så jag tro inte att det nödvändigtvis har att göra med jobbet utan det var någonting som startade innan. (Henry)

Henry lyfter fram föräldrarnas livsstil som enligt honom har inneburit för dem en starkare anknytning till miljön. Enligt teorin har Henrys föräldrar, på grund av deras omgivning och livsstilsval påverkats av effekten ifrån funktionerna Beteendeövertygelse och Kontrollövertygelse. Detta, genom att de själva har odlat sin mat och tänkt på miljön. Hur denna livsstil har påverkat Henry framgår inte i hans svar.

4.6 Media och marknadsföringens påverkan?

Media och marknadsföring är svårt att undvika i dagens samhälle. Det är inte enbart bestående av tryckta källor eller ens tv, utan det är en del av den digitaliserade datavågen med sociala medier. Tidigare forskningsresultat visar på effekten av hur påverkan av exempelvis synen på miljöproblemen kan uppfattas beroende på hur ofta något visats. I den sjätte frågan ville författaren få reda på hur studenterna ser på medias och marknadsföringens påverkan på deras syn på miljön, och ifall de upplever att de blir eller har blivit mer eller mindre miljövänliga av dessa intryck och informationen som resultat. Samtliga studenter svarade att de hade påverkats av media och marknadsföringen, och att de hade blivit mer miljövänliga som resultat bortsett ifrån en student som svarade nej. Däremot skiljde det sig i motiveringen till på vilket sätt och hur mycket denna masskommunikation har påverkat dem. Nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> Det var en period i mina tonår som jag absolut inte skulle panta för fy vad pinsamt liksom. Men, idag bär jag det med stolthet, alltså nu vill jag verkligen panta. Det kan vara så att Panta Mera reklamen har påverkat samhället så mycket så att det har blivit socialt acceptabelt att panta. (Axel)

Axel svarar att han under sina tonår tyckte att det var pinsamt att panta retur, eftersom han uppfattade att hans social omgivning inte skulle tycka att det var acceptabelt. Som resultat valde därför Axel att aldrig panta någon retur under dessa år av hans liv. Enligt teorin är detta resultat först och främst effekten av funktionen Normativ övertygelse. Denna sociala norm påverkade som sagt Axel till att anpassa sig till denna vilket alltså är effekten av funktionen Subjektiv norm. Detta påverkade i sin tur resten av Axels inställning vilket tillsammans utgjorde grunden till hans beteende gällande pantningen. Axel fortsätter att säga att han numera pantar sin retur med stolthet, eftersom det har blivit social accepterat att panta retur i samhället enligt honom. Så precis av samma anledning som Axel valde att inte vilja panta någon retur när han var tonåring, precis av samma anledning fast tvärt om väljer han i stället att panta retur som vuxen.

> Jag tror trender är superviktigt för att om inte ikoner, företag eller samhället i stort skulle bry sig om en viss fråga så skull inte personer göra det heller, och media är en stor del där också. Om de exempelvis rapporterar mycket om miljöproblem, om de säger att det är på grund av

> miljöförstöringar, så är det klart att folk kommer att ta det annorlunda än ifall ingen del av samhället någonstans skulle tänka på det […] Världsnaturfonden hade någon sådan här reklam som skulle chocka med djur som dör ut. Jag kommer ihåg att de är duktiga på att ha med brutala affischer som inte har sänts 'jättepublikt', men som har spridits via sociala media och det är klart att de har inverkan. Ju mer man kollar på sådant på grund av algoritmerna ju mer blir man kanske påverkad jämfört med att man stänger ner sådant. (Henry)

Henry uttrycker att han tror att all marknadskommunikation är superviktig, och att medias kommunikation fyller en stor funktion där också för vilken uppfattning samhället får i vissa miljöfrågor. Han nämner en specifik reklam av Världsnaturfonden som han själv skall ha påverkats av. Enligt teorin är det en effekt av funktionen Normativ övertygelse, och i Henrys fall har han påverkats av bilderna via denna reklam. Tillgången av en sådan reklamfilm via sociala media innebär också att effekten ifrån funktionen Kontrollövertygelse påverkar Henry. Utan dessa så kallade algoritmerna som Henry lyfter hade han möjligtvis aldrig sett dessa bilder vilket i sin tur hade betyder att denna påverkan aldrig hade inträffat.

> …jag slänger inte kläder om de inte är helt sönder, då ger jag dem oftast till Erikshjälpen, eller second hand. Butiker och andra sidan som tar in kläder bränns ju oftast bara. Det är ju väldigt få av dem som återanvänds och det syns ju inte på reklamen. (Erika)

Erika svarar att hon tack vare Erikshjälpen och second hand butikerna oftast väljer att ge bort sina gamla kläder som fortfarande är i okej skick istället för att slänga dem. Här får författaren gissa att Erika menar att det är tack vare exempelvis Erikshjälpens marknadsföring som har gjort att hon väljer att gå dit och lämna sina kläder numera. Erika har på så vis fått en miljövänlig vana som går att koppla till teorin, genom hur hon upplever effekten ifrån funktionerna Beteendeövertygelse och Attityd till beteendet. Sedan verkar det som att tillgängligheten av dessa ställen som det går att lämna gamla kläder är god. Detta betyder även att effekten ifrån funktionerna Kontrollövertygelse och Uppfattad beteendekontroll påverkar Erik till att oftast lämna sina gamla kläder där.

> Jag tror att det påverkar väldigt mycket. Som exempelvis kläder, att det påverkar väldigt mycket genom mode från tidningar och övrig media, att nu helt plötsligt är det hipp att handla på second hand. Då går alla i Stockholm och handlar på second hand butiker […] Men, man kan även se stora modeföretag som har börjat marknadsföra hållbarhet för miljön. (Jonna)

Jonna svarar att hon tror att media och marknadsföringen påverkar henne och andra mycket. Hon säger att det är på grund av denna information som det är populärt att handla begagnade kläder på second hand butiker. Hon nämner även marknadsföringen ifrån stora modeföretag som exempel på påverkan till att bry sig om ekologisk hållbarhet och miljön. Enligt teorin är går det att koppla dessa effekter främst till funktionerna Beteendeövertygelse och Normativ övertygelse.

4.7 Statens miljöansvar?

I den sjunde och avslutande frågan ville författaren få fram studenternas åsikter om vem som de anser bär ansvaret för miljöutmaningarna. Vem bör vara den drivande kraften till förändring,

vem har egentligen exempelvis ansvaret för ett lands nivåer av CO2- och avfallsnivåer? Hur mycket ansvar kan falla på den enskilda individen i ett samhälle där regering och riksdag beslutar om lagar samt fattar de stora övergripande besluten? Ibland till fördel för miljön, ibland till fördel för utsläppsrätter? Hälften av studenterna tyckte att miljöutmaningarna huvudsakligen var statens ansvar att lösa, och hälften av studenterna tyckte att ansvaret var delat mellan staten och invånarna. Ingen student tyckte alltså att det var helt och hållet invånarnas ansvar. Studenternas motiveringar skiljde sig en aning jämfört med varandra och nedan går det att läsa några utav dessa svar.

> …det är individens skyldighet att ta bra beslut för att känna sig så insatt som möjligt i ämnet. Sedan som sagt så är det statens jobb tycker jag att underlätta detta så mycket som möjligt. Detta, samt motivera företag att kunna utvecklas samtidigt som de är miljövänliga. (Henry)

Enligt Henry är det individens skyldighet att ta bra beslut för naturen som möjligt. Henry lyfter alltså fram att det är individens skyldighet att klara av att vara miljövänlig. Detta är enligt teorin effekten av funktionen Faktisk beteendekontroll som utgår ifrån individens förmåga att faktiskt bete sig på ett visst sätt. Henry fortsätter i sitt svar att han även tycker att det är statens ansvar att underlätta det för individen eller invånaren så mycket som möjligt att bete sig miljövänligt. Denna effekt faller in under den teoretiska funktionen Kontrollövertygelse. Henry menar också att det är statens jobb att motivera företag att kunna kombinera sin egen utveckling med att vara miljövänliga. Detta faller under samma teoretiska funktion som för individen alltså Kontrollövertygelse.

> Jag tänker att staten har ett stort ansvar men ju fler utbildade individer och medborgare blir så får de ett större ansvar. Men, det är ändå makthavarna, det är de som ska ha möjlighet att se ett större perspektiv så man kan inte lägga hela landets eller världens miljö på varje individ att gå och analysera varje dag i de val man gör. (Hans)

Hans i likhet med Henry svarar också att han tycker att det är individens ansvar att bete sig miljövänligt i förhållande till hens egen förmåga att faktiskt bete sig miljövänligt. Hans tycker också i likhet med Henry att det är statens ansvar att ta hand om miljön, men Hans använder också ordet makthavare i sitt svar. Det är enligt Hans makthavarna som har möjlighet att ha ett större perspektiv på miljöutmaningarna, vilket i sin tur betyder att de enligt Hans har en större förmåga jämfört med den enskilda individen eller invånaren att påverka utvecklingen miljövänligt.

> Jag tycker det största ansvaret faller på regeringen och det betyder inte att jag vill ifrån säga mig ansvar, utan det är klart att det faller på privatpersonen också. Men, om det inte finns några alternativ för mig som privatperson att bli mer miljövänlig, då är det svårt för mig att ta dem. (Axel)

Axel säger i sitt svar att han tycker att det största ansvaret för miljön faller på regeringen. Axel försätter i andra meningen i sitt svar att motivera varför han tycker det. Han säger att om det inte finns några alternativ att bete sig miljövänligt, så försvårar det möjligheten för privatpersonen eller invånaren att bete sig miljövänligt. Det Axel enligt teorin också likt de

föregående studenterna säger, är att effekten av funktionen Kontrollövertygelse, alltså tillgången av förutsättningar att bete sig miljövänligt är en avgörande faktor för att kunna bete sig miljövänligt. Det går dock att utläsa att ifrån Axels svar att han inte vill ifrån säga sig sitt eller privatpersonens ansvar för miljön, vilket alltså enligt teorin är en hänvisning till individens egen inställning till att bete sig miljövänligt i form av personlig norm och attityd.

> För individen är det väldigt svårt att göra någonting. Det påverkar ju ingen om jag ensam slutar att flyga eller köper en bil, utan det måste vara något kollektivt så det faktiskt blir någon förändring. Det är väll det som är problemet att inte alla tillsammans vill göra en gemensam förändring, så kommer det inte hända någonting och det är därför det sätter lite krav högre uppifrån. […] Folk vill ha en förändring nu direkt och de bryr sig inte om hur det blir om 5 år eller om 20, 35 år när de inte lever längre. Jag tror att det kan vara svårt att nå folk för att de inte ser något syfte med det så vidare det inte blir någon förändring i deras liv som de kan ta på. Allting som då skulle kunna bli en förändring är ju egentligen sämre, som att man inte kan åka på charterresa varje år. (Bella)

Det är väldigt svårt enligt Bella att faktiskt påverka utvecklingen då det inte räcker att en person ensam beter sig miljövänligt för att tackla miljöutmaningarna. På det sättet är det inte enligt Bella huvudsakligen individens eller invånarens ansvar att skapa förutsättningar att bete sig miljövänligt utan statens. Bellas svar är också överensstämmande med tidigare svar på denna fråga, och det är för individen enligt teorin alltså effekten av Kontrollövertygelse som är viktigast, för att en individ skall kunna eller vilja bete sig miljövänligt. Bella fortsätter i sitt svar med att säga hur hon tänker att andra personer vill ha det. Hon menar på att för andra vill de ha en omedelbar förändring för att de skall bry sig om miljön. De vill alltså att miljön skall bli bättre för deras egen skull, annars får de göra uppoffringar i form av exempelvis en utebliven charterresa utan att få någonting för det. Detta är enligt teorin effekten av funktionerna Attityd till beteendet och Subjektiv norm, alltså individens personliga norm och attityd. Tycker inte individen eller individens omgivning att det finns något positivt med att bry sig om miljön, kommer hen sannolikt heller inte att anstränga sig för att bete sig miljövänligt.

5. Diskussion

Denna studie har valt att undersöka hur en grupp högskolestudenters miljömässiga normer och attityder till sin egen konsumtion ser ut, samt vad de själva tror att dessa normer och attityderna möjligen kommer ifrån i form av påverkansfaktorer. De potentiella faktorerna som har diskuterats i undersökningen är; det egna och statens miljöansvar, transportmedels och köttkonsumtionens miljö-påverkan, sociodemografisk påverkan samt
media och marknadsföringens påverkan.

I den första intervjufrågan som ställdes till studenterna ville författaren ta reda på om studenterna själva ansåg sig vara miljövänliga. Fem av åtta studenter i intervjun svarade att de ansåg sig vara miljövänliga, varav tre svarade att de inte ansåg sig vara miljövänlig. Frågan ställdes så öppen som möjligt för att studenten själv skulle kunna definiera begreppet, ta ställning till hur de såg på sig själva i förhållande till sin egen tolkning av begreppet, samt motivera hur dessa två stämde överens. Flera av studenternas motiveringar av dem som svarade

ja handlade mer om hur de ville se på sig själva, eller att de troligtvis var relativt miljövänliga, snarare än att de faktiskt var miljövänliga i deras beteenden. Enligt tidigare forsknings resultat är deras svar jämförbart med studien om hållbara hushåll genomförd av Naturvårdsverket (2008), där husägare studerades i deras vardagliga konsumtion. I denna studiens resultat visade det sig att det inte fanns någon parallell mellan husägarnas miljömedvetenhet och deras sätt att bete sig miljövänligt. Även undersökningen av Europeiska kommissionen (2008) styrker detta icke överensstämmande beteendet. Eftersom i denna undersökning var det 75 procent som sa att de var beredda att köpa miljövänliga alternativ, samtidigt som det enbart var 17 procent som faktiskt köpte miljövänliga alternativ månaden innan undersökningen genomfördes. Exempelvis svarade studenten Bella att hon ansåg sig själv vara miljövänlig, men kanske egentligen mer för att hon ville vara miljövänlig än att hon faktiskt var miljövänlig. Enligt teorin (TBP) beror Bellas bristande säkerhet gällande hennes miljövänliga beteende på att hon trodde sig själva sakna en faktisk förmåga att bete sig miljövänligt. Anledningen till att Bella trodde detta är beroende av flera effekter ifrån funktionerna enligt teorin (TBP) som delvis går att få fram ifrån hennes övriga svar i intervjun. Henry svarade emellertid att han faktiskt tog miljövänliga val när han köpte saker när han slängde sitt avfall och när han åt sin kost. Men även hans faktiska beteende att bete sig miljövänligt är beroende av den övriga effekten ifrån funktionerna i teorin, vilket också delvis går att få fram i hans övriga svar i intervjun.

I den andra intervjufrågan ville författaren ta reda på vilket sätt studenterna valde att transportera sig på och ifall de var villiga att uppoffra bekvämligheten i syftet att bete sig mer miljövänligt. Samtliga bortsett ifrån en student i denna intervjufråga valde kollektivtrafiken som transportmedel huvudsakligen. Studenten Bella svarade att hon föredrog kollektivtrafiken före personbilen. Detta eftersom hon ansåg att det kostade för mycket att köra med bilen samt att hon tyckte att bussen och tåget var lika bekvämt. Hon sa också i samma svar att hennes val av transportmedel inte berodde på att hon tänkte på miljön. I detta svar bekräftade alltså Bella hennes tidigare antagande i första frågan, att hon troligtvis ville vara miljövänlig mer än att hon faktiskt var det. Henrys svar i denna fråga var helt överensstämmande med hans påstående i första frågan gällande hans miljövänliga beteende. Däremot berättade han i samma svar att om han fick mer pengar att röra sig med i framtiden, i form av högre inkomst så skulle han nog bryta sitt miljövänliga beteende. I alla fall gällande hans form av transportmedel.

I den tredje intervjufrågan ville författaren ta reda på ifall studenterna tog hänsyn till kopplingen mellan deras eventuella köttkonsumtion, och den CO2 som köttindustrin genererar genom produktionen av dessa köttprodukter. Fem av åtta studenter i intervjufrågan uppfattade att de tog hänsyn till miljön när det gällde mängden av deras köttkonsumtion, varav tre uppfattade att de inte tog någon hänsyn till miljön. Studenten Hans svarade på intervjufrågan om sin köttkonsumtion att han oavsett miljöpåverkan ändå valde att prioritera sitt köttätande först. Hans svar angående sin köttkonsumtion innehöll alltså inte någon hänsyn till miljöpåverkan. Trots detta var Hans en utav studenterna som ansåg sig själv vara miljövänlig. Detta kan ju såklart vara sant i andra hänseenden, men alltså inte utifrån hans svar gällande sin köttkonsumtion. Samtidigt svarade studenten Erika om sin köttkonsumtion i förhållande till miljöpåverkan att hon försökte att äta mindre kött bland annat för naturens skull. Svaret ifrån Erika angående hennes köttkonsumtion innehöll alltså hänsyn till miljöpåverkan. Men Erika

var en utav studenterna som inte ansåg sig själv vara miljövänlig. Igen tycktes det vara så att antagandet om hur studenterna såg på sig själva i frågan om de var miljövänliga eller ej, inte stämde så bra överens med deras faktiska beteende i förhållande till miljöpåverkan. Tidigare forskning ifrån Naturvårdsverket (2018) och Europeiska kommissionen (2008) som hänvisats till tidigare bekräftar detta fenomen. Det vill säga hur en inställning eller avsikt inte nödvändigtvis motsvarar ett faktiskt beteende. Hur uppstår då detta fenomen möjligen i det här fallet? Enligt teorin (TPB), kan det i Erikas fall bero på att hon exempelvis hade flera skäl till att vilja ta hänsyn till mängden kött hon konsumerade. Hon uttryckte i sitt svar bland annat en personlig attityd till att även vilja äta mindre kött på grund av att hon ansåg det som hälsosammare, samt att hon tyckte synd om djuren. Alltså effekterna ifrån funktionerna enligt teorin som berörde hennes eget intresse i förhållande till ett visst beteende. Det går dock inte fastställa exakt hur mycket Erika faktiskt lyckades med att minimera sin köttkonsumtion eftersom hon använde ordet försöker. Det kunde alltså innebära att hennes faktiska beteende mycket väl kunde bestå av att hon egentligen i själva verket inte alls konsumerade mindre kött.

I den fjärde intervjufrågan ville författaren ta reda på studenternas syn på hur deras miljövänliga beteende påverkades i förhållande till deras budget som studenter. Hur stor roll spelade ekonomin för dem när det kom till att vilja, eller kunna bete sig miljövänligt gällande exempelvis deras konsumtion? Fem av åtta studenter i intervjufrågan om studentbudgetens påverkan trodde att de skulle bli mindre miljövänliga om studentbudgeten inte var ett hinder, varav tre trodde att de skulle bli mer miljövänliga. De flesta av dessa studenter svarade alltså med andra ord att de hade valt att konsumera mer om de haft råd att göra det. Henry exempelvis som ansåg sig själv vara miljövänlig och som har svarat att han betedde sig miljövänligt i sitt nuvarande beteende, svarade på denna fråga att han skulle bryta mot detta beteende när han fick råd. Henry sa i sitt svar att om han haft en större budget hade han även fått möjligheten att bete sig ännu mer miljövänligt. Men han sa i samma svar att när han tjänade mer så skulle han även troligtvis köpa mer elektronik, kläder och på så vis bryta detta miljövänliga beteende. Enligt tidigare forskningsresultat är detta svar överensstämmande med vad Tabi (2013) kom fram till i sin studie. Individer som har högre utbildning och högre inkomst, äger i de flesta fall både större hus och fler elektroniska produkter. Även Jonna som också har svarat att hon ansåg sig själv vara miljövänlig trodde sig om att bryta mot detta miljövänliga beteende när hon får högre inkomst. Enligt teorin (TPB) beror Henry och Jonnas förändrade beteende på att deras intressen ändras och därmed förändras deras normer och attityder. Med andra ord såg inte Henry och Jonna tillräckligt med anledningar till att förbli miljövänliga. I förhållande till deras intressen och prioriteringar kommer deras inställning till att bete sig miljövänligt förlora relevans. När det gäller social påverkan går det inte att bestämma hur denna kommer se ut för studenterna i framtiden, så effekten av denna funktion för miljövänligt beteende återstår att se.

I den femte frågan ville författaren ta reda på hur studenterna upplevde att intrycken ifrån uppväxten kan ha påverkat deras syn på miljön och miljövänligt beteende. Fem av åtta studenter i intervjufrågan om uppväxtens påverkan, uppfattade att deras intryck ifrån uppväxten har haft betydelse för deras egen syn på miljövänligt ansvarstagande. Varav tre studenter ansåg att de inte uppfattade någon sådan påverkan ifrån sin uppväxt. Studenten Anna som ansåg sig vara miljövänlig trodde att hon hade blivit påverkad. Hon berättade att hennes föräldrar har haft en

begränsad privatekonomisk budget under hennes uppväxt. Det har inneburit att hon har uppmuntrats till att inte köpa saker hon inte behöver. Hon har istället lärt sig att klara sig så länge som möjligt med de saker hon redan äger. I teorin (TPB) var det huvudsakligen Annas ekonomiska situation i hennes familj som avgjorde hur de tillsammans såg på konsumtionen i största allmänhet. Runt denna upplevda eller faktiska ekonomiska begränsning formades familjens och Annas normer och attityder till konsumtionen. Studenten Axel däremot svarade att han inte trodde att hans uppväxt har haft betydelse för hans syn på miljövänligt ansvarstagande, eftersom hans familj enligt honom själv inte har brytt sig om att ha ett miljövänligt tankesätt. Detta synsätt stämmer dock överens med Axels egen syn på miljövänligt beteende eller ansvarstagande. Axels och Annas socialpsykologiska tendenser liknar varandra i vilka teoretiska funktioner som har styrt dem och deras familjer till ett visst beteende. Skillnaden var utifrån deras egna svar att Annas familj som resultat av den styrande privatekonomiska situationen har motiverats ifrån sina normer och attityder att 'slit och släng' kulturen inte var bra. Samtidigt som Axels familj som resultat av deras privatekonomiska situation enbart har anpassat sig efter vad de har haft möjlighet att köpa utan en direkt tanke på förhållandet till miljöaspekten.

I den sjätte frågan ville författaren få reda på hur studenterna såg på medias och marknadsföringens påverkan på deras syn på miljön, och ifall de upplevde att de blev eller hade blivit mer eller mindre miljövänliga av dessa intryck och informationen som resultat. Samtliga studenter bortsett från en, svarade att de hade påverkats av media och marknadsföringen och att de hade blivit mer miljövänliga som resultat. Studenten Axel ifrån föregående fråga som inte ansåg sig själv vara miljövänlig, trodde att han hade blivit påverkad av media och marknadsföringen genom 'Panta mera' reklamen indirekt. Axel uttryckte att han numera pantade retur med stolthet på grund av hur samhället har reagerat på reklamen och dess budskap, som är att det är bra att panta retur. Så trots att Axel möjligtvis inte tyckte sig själv vara miljövänlig, betedde han sig miljövänligt i denna aspekt i alla fall. Enligt teorin (TPB) beror Axels förändrade synsätt på effekten ifrån den sociala normen, vilket i sin tur har påverkat Axels personliga norm till att vilja panta retur. Anledningen till att just 'Panta mera' reklamen kan ha varit så effektiv går att jämföra med tidigare forskningsresultat, ifrån studien genomförd av Smith och Joffe (2012). I denna studie kunde forskarna se en tydlig effekt av upprepande information i media. De tre första sakerna 56 britter kom och tänka på när de hörde ordet global uppvärmning var överensstämmande med fotografier, som några år tidigare hade varit mest förekommande i nyhetstidningar. Resultatet visar alltså prov på att information som visats i media och som har upprepats, kan ha en påverkningsbar effekt på tittaren genom vad och hur de tänker om något. Studenten Henry beskrev i sitt svar på denna intervjufråga hur reklam ifrån Världsnaturfonden som har spridits via sociala medier har påverkat honom. Henry sa att ju mer han eller andra kollar på reklam som styrs av 'algoritmer', desto mer påverkad blir den eller de personerna som kollar på sådant. Henrys svar går att styrkas ifrån flera forskningsresultat som visat att medieflödet via sociala medier påverkar personer till civilt och politiskt deltagande. Samt att algoritmerna enligt Boykoff (2017) som medieflödet på sociala medier använder är exempel på demokratisering av informationen som presenteras, samtidigt som det enligt Zhang och Skoric (2018) kan leda till en självbekräftande effekt. Enligt teorin (TPB) kommer effekterna av denna påverkan Henry upplevt främst ifrån funktionen som styr socialt normativ,

men även ifrån funktionen som beskriver hur tillgången och därmed möjligheten påverkar människors beteenden.

I den sjunde och avslutande frågan ville författaren få fram studenternas åsikter om vem som de ansåg bär ansvaret för miljöutmaningarna. Hälften av studenterna tyckte att miljöutmaningarna huvudsakligen var statens ansvar att lösa, och hälften av studenterna tyckte att ansvaret var delat mellan staten och invånarna. Ingen student tyckte alltså att det var helt och hållet invånarnas ansvar. Studenten Axel svarade att han tyckte att det största ansvaret föll på regeringen. Axel sa att för honom var individens ansvar huvudsakligen begränsat till de möjligheter som hen har att bete sig miljövänligt. Enligt teorin faller det under funktionen som beskriver effekten av just individens tillgång av alternativ till ett visst beteende. Axels motivering och teorins funktion stämmer väl överens med Europakommissionens resultat ifrån år 2008, som visade att när möjligheten till bland annat återvinning lagfördes av svenska staten i miljöbalken, så påverkade detta individens attityder positivt att vilja återvinna sitt avfall. Hans sa i sitt svar att han ansåg att när individer är utbildade så bör de få ett större ansvar. Denna motivering angående exempelvis utbildningsnivåns betydelse går att styrka ifrån det tidigare forskningsresultatet av Tilikidou och Delistavrou (2008). Deras forskningsresultat styrker denna koppling i en statistisk vetenskaplig signifikant envägs variansanalys (ANOVA). Resultatet visade att engagemanget ifrån dessa individer ökade med en högre utbildning gällande återvinning och miljövänligt beteende överlag. Hans fortsatte i sitt svar med att säga att han emellertid tyckte att makthavarna har det största ansvaret. Denna del av hans svar stämmer överens med hur Axel motiverades vilket alltså också på så vis har en vetenskaplig grund att stå på.

6. Sammanfattning och slutsats

Syftet med denna studie har varit att utreda hur studenters miljömässiga normer och attityder till egen konsumtion ser ut, samt vad de själva tror att dessa normer och attityderna möjligen kommer ifrån i form av påverkansfaktorer. Resultatet visade att studenterna ifrån Jönköping University som denna studie har intervjuat bekräftar resultaten ifrån tidigare forskning som genomförts av Tabi (2013), Naturvårdsverket (2008) och Europeiska kommissionen (2008). Detta visade sig genom att de flesta av studenterna ansåg sig själva i dagsläget vara miljövänlig, i både sina val av transportmedel och i sin konsumtion av kött. Samtidigt trodde de att deras miljövänliga beteende kommer att ändras om deras privatekonomi förändras med en högre inkomst. Förklaringen till hur individen motiverar för att gå ifrån avsikt till beteende är bestående av flera funktioner enligt teorin (TPB). Funktionerna består delvis av individens egen motivering och förmåga att bete sig på ett visst sätt. Därför undersöktes studenternas syn på sig själva och sitt eget ansvarstagande för miljön. Men de teoretiska funktionerna består även utav omgivningens påverkan, i form av socialt samspel. Därför undersöktes även potentiella påverkansfaktorer ifrån omgivningen. De flesta studenterna ansåg att förhållandena ifrån omgivningen under deras uppväxt har påverkat deras syn på miljövänligt ansvarstagande. Samtliga studenter ansåg även att media och marknadsföringen i deras omgivning har påverkat dem till att bli mer miljövänliga. Detta stämmer överens med tidigare forskning ifrån Smith och Joffe (2012), som visade att det fanns en tydlig effekt på vad individer som konsumerar information ifrån media som upprepas tänker på. Men trots denna påverkan ifrån omgivningen

till att bete sig mer miljövänligt, trodde alltså majoriteten av studenterna ifrån intervjun att de skulle bli mindre miljövänliga när de fick råd att konsumera mer. Påverkan ifrån omgivningen kommer även ifrån tillgången av möjligheter för individen att bete sig miljövänligt. Därför undersöktes studenternas syn på statens ansvarstagande i förhållande till det egna som individ. Hälften av studenterna tyckte att ansvaret huvudsakligen var statens, och hälften tyckte att ansvaret var jämnt uppdelat mellan stat och individ.

Europeiska kommissionens undersökning ifrån år 2008 visade att lagförd återvinning i Sverige påverkade individens attityd positivt till att vilja återvinna sitt avfall. Även Tilikidou och Delistavrou studie ifrån år 2008 visade att utbildningsnivån ökade engagemanget ifrån individer gällande återvinning och miljövänligt beteende överlag. Svaren ifrån studenterna stämde alltså delvis överens med resultaten ifrån denna forskning gällande återvinning av avfall. Detta eftersom de flesta av de studenterna som ansåg sig vara miljövänliga och som ansåg att ansvaret för miljön delvis var individens, gjorde det delvis eftersom de källsorterade. Sedan också eftersom ingen av studenterna uttryckligen menade att deras källsortering skulle bli sämre med en högre inkomst. Baserat på resultatet ifrån intervjun i denna studie så är det alltså främst privatekonomin som avgör hur mycket individen väljer att konsumera. Utifrån svaren i intervjun hade flera av studenterna under en studentbudget emellertid en högre grad av miljövänliga normer, attityder och beteenden jämfört med vad de flesta trodde att de kommer att ha med en högre inkomst. Detta betyder att vid det tillfället intervjun genomfördes, hade studenterna en viss mån av miljövänligt beteende som de utifrån svaren i intervjun devis har fått från påverkansfaktorerna. Men dessa normer, attityder och beteenden räcker inte för en hållbar miljö om dessa senare förändras till en högre mängd konsumtion och avfall. Resultatet i denna intervjustudie visar alltså att oavsett, eller på grund av dagens påverkan från omgivningen så tror sig de flesta tillfrågade studenterna att de kommer att ändra sina egna normer, attityder och beteenden genom ökad konsumtion, ifall de får en högre ekonomisk inkomst efter avslutade studier. Baserat på den tidigare forskningen i förhållande till studiens resultat och analys, tycks det alltså förhålla sig så att dagens påverkansfaktorer ifrån omgivningen, exempelvis i form av förutsättningar att kunna bete sig miljövänligt måste förbättras. Samtidigt måste individen vilja minska sin egen konsumtion. Utan en minskad konsumtion, så kommer inte CO2 utsläppen och avfallsmängderna minska. De naturliga resurserna är inte oändligt stora, samtidigt som de neoklassiska ekonomiska modellerna, tillsammans med den moderna tekniska framgången huvudsakligen har effektiviserat och möjliggjort en ökad produktionstakt inte minskat den.

7. Förslag till framtida forskning

Framtida forskningsstudier inom detta ämne skulle kunna vidareutveckla denna studies ämnesval, genom att applicera den teoretiska referensramen (TPB) till en kvantitativ variansanalys (ANOVA) via en enkätstudie. Resultatet ifrån en sådan studie skulle på så vis kunna undersöka om det finns någon statistisk signifikant koppling mellan de olika nämnda variablerna i denna studie. Det vill säga mellan sociodemografisk påverkan och individens miljövänliga beteende, media och marknadsföringens påverkan och individens miljövänliga beteende, eller statens påverkan och individens miljövänliga beteende. Ett annat alternativ skulle även kunna vara att genomföra en så kallad multivariat variansanalys (MANOVA), med samtliga av de nämnda variablerna inkluderade. En liknande kvalitativ studie skulle även kunna

genomföras med urvalet ifrån en annan svensk högskola. Resultatet ifrån denna studie skulle då kunna användas i jämförelse, för att se om det finns någon skillnad att urskilja mellan de olika skolorna och i så fall vad det skulle kunna bero på. En eventuellt intressant parallell till denna studiens ämnesval, skulle även kunna bestå av en kvalitativ intervjustudie, som jämför studenters kunskaper i förhållande till deras miljövänliga beteende, eller studenters kunskaper i förhållande till den fackhögskola studenten går vid och deras miljövänliga beteende.

Referenser

Attitudes of European citizens towards the environment. (2008). Report, European Commission: Special Eurobarometer 295/Wave 68.2 – TNS Opinion & Social Hämtad 2019-08-25 ifrån https://ec.europa.eu › public_opinion › archives › ebs › ebs_295_en

Ajzen, A (2008). *Consumer attitudes and behavior.*Handbook of Consumer Psychology, Lawrence Erlbaum Associates, sid.525–548. Hämtad 2019-09-15 ifrån https://www.researchgate.net/publication/264000611_Consumer_attitudes_and_behavior

Ajzen, I (1991). Theory of Planned Behavior. Organizational Behavor and Human Decision Processes. Theories of Cognitive Self Regulation, University of Massachusetts. Vol. 50, Uppl. 2, sid. 179–211 Hämtad 2019-09-29 ifrån https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T

Ajzen, I (2019). Theory of Planned Behavior. Hämtad 2020-02-03 ifrån https://people.umass.edu/aizen/tpb.diag.html

Azar, C & Johansson, J.A. (2011). *Rapport utsläppsbanor för ett 1,5ºc-mål*. Energi och miljö Chalmers, Naturskyddsföreningen, Rapport. Hämtad 2019-07-05 ifrån https://www.natur

skyddsforeningen.se/sites/default/files/dokumentmedia/2011_klimat_utslappsbanor_infor_cop17.pdf

Bengtsson, N., Edin, P., Holmlund, B. (2014). *Löner, sysselsättning och inkomster – ökar klyftor i Sverige?* Nationalekonomiska institutionen och Uppsala Center for Labor Studies (UCLS), Uppsala university. Finanspolitiska rådet. ISSN 1654–8000. Hämtad 2019-09-29 ifrån www.finanspolitiskaradet.se/download/18.7841e2a2145d5672688a2737/1410181438711/Underlagsrapport+2014-1+Bengtsson,+Edin+%26+Holmlund.pdf

Brönnimann S, (2002). *Picture climate change*. Climate Research. Vol. 22, Uppl. 1, sid. 87–95. Hämtad 2019-08-07 ifrån https://www.researchgate.net/publication/276939971_Picturing_climate_change

Bryman, A (2011). Samhällsvetenskapliga metoder. Uppl. 2, Stockholm: Liber AB

Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus, (2019). Norm. Cambridge University Press. Hämtad 2019-09-15 ifrån https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/norm

Cho, J., Keum, H., Shah, V.D. (2014). *News Consumers, Opinion Leaders, and Citizen Consumers: Moderators of the Consumption–Participation Link.* Journalism & Mass Communication Quarterly. Vol. 92, Uppl. 1, sid. 161–178. Hämtad 2019-07-25 ifrån https://doi.org/10.1177/1077699014554766

Cialdini, B.R., (2007) *Descriptive social norms as underapprechiated sources of social control.* Psychometrika. Vol. 72, Uppl. 2, sid. 263–268. Hämtad 2019-09-17 ifrån DOI:10.1007/s11336-006-1560-6

Cialdini, B.R., Reno, R.R., Raymond, R., Kallgren, A.C. (1990). *A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places.* Journal of Personality and Social Psychology. American Psychological Association. Vol. 58, Uppl. 6, Sid 1015–1026. Hämtad 2019-09-10 ifrån https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0022-3514.58.6.1015

Cohen, L. (2004) *A Consumers' Republic: The Politics of Mass Consumption in Postwar America.* Journal of consumer research. Vol. 31 Uppl. 1, sid 236-239. 4p. Hämtad 2019-09-10. *DOI*:10.1086/383439

Colby, M.E. (1991). *Environmental management in development: the evolution of paradigms.* Ecological Economics, Elsevier Science B.V, Vol. 3, Uppl. 3, sida 193–213. Hämtad 2019-09-15 ifrån https://doi.org/10.1016/0921-8009(91)90032-A

Dutt, S., & Kumari, P. (2015). *Relationship between socio-economic status and academic achievement towards environmental consciousness*. Indian Journal of Positive Psychology, Vol. 6, uppl. 4, 426–428. Hämtad 2019-08-05 ifrån http://proxy.library.ju.se/login?url=https://search-proquest-comproxy.library.ju.se/docview/1779457739?accountid=11754

Europa Kommissionen, (2007). *Attitudes of European citizens towards the environment.* Special Eurobarometer 468 – Wave EB88.1 – TNS opinion & social, Summary Hämtad 2019-07-12 ifrån http://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2156_88_1_468_ENG

Halder, J., Sundin, O. (2016). Internetguide #46 Algoritmer i samhället: Så påverkar de din vardag. Kansliet för strategi- och samtidsfrågor, Regeringskansliet, Statens medieråd, Viralgranskaren. Hämtad 2019-10-24 ifrån http://lup.lub.lu.se/record/8851321

Hjerm, M. Lindgren, S. & Nilsson, M. (2014). Introduktion till samhällsvetenskaplig analys. Uppl. 2, Malmö: Gleerups Utbildning AB

Horton, D. (2003). *Green distinctions: the performance of identity among environmental activists.* The Sociological Review, Vol. 51, Uppl. 2, sid. 63–77 Hämtad 2019-09-14 ifrån https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1111/j.1467-954X.2004.00451.x

Hmielowski, J.D., Feldman, L.., Myers, T.A., Leiserowitz, A., Maibach, E. (2013). *An attack on science? Media use, trust in scientists, and perceptions of global warming.* Public Understanding of Science. Vol. 23, Uppl. 7, sid 866–883 Hämtad 2019-08-16 ifrån https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1177/0963662513480091

IPCC, (2020). The Intergovernmental Panel on Climate Change. Hämtad 2020-01-22 ifrån http://www.ipcc.ch

Jordbruksverket, (2018). *Konsumtion och förbrukning av kött.* Hämtad 2019-09-01i från http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionisiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html

Kallgren, A.C., Reno, R.R. Cialdini, B.R. (2012). *A focus theory of normative conduct: When norms do and do not affect behavior.* Personality and social psychology bulletin. Vol. 26, Uppl, 8, sid. 1002–1012. Hämtad 2019-09-07i från https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1177/01461672002610009

Kent D., Liere, V., Dunlap, Riley E.R. (1980). *The social bases of environmental concern; A review of hypotheses, explanations and empirical evidence*. American Association for Public Opinion Research: Oxford University Press Vol. 44, Uppl. 2, sid, 181–197 Hämtad 2019-07-20 ifrån https://www.jstor.org/stable/2748427

Levin, B. Journal of Educational Change (2000) 1 155. https://doi.org/10.1023/A:1010024225888

Naturvårdsverket, (2018). *Fördjupad analys av svensk klimatstatistik.* Rapport 6848. Hämtad 2019-07-22 ifrån https://www.naturvardsverket.se/Om-Naturvardsverket/Publikationer/ISBN/6800/978-91-620-6848-6/

Naturvårdsverket, (2008). *Hållbara hushåll: Miljöpolitik och ekologisk hållbarhet i vardagen*. Slutrapport till Naturvårdsverket ifrån forskningsprogrammet SHARP, Rapport 5899. Hämtad 2019-08-06 ISBN 978-91-620-5899-9.pdf

Naturvårdsverket, (2017). *Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år.* Hämtad 2019-07-20 ifrån https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-per-person/#

Naturvårdsverket, (2012). *Styrmedel för att nå miljökvalitetsmålen: En kartläggning.* Rapport 6415. Hämtad 2019-08-05 ifrån https://www.naturvardsverket.se/Documents/Publikationer6400/978-91-620-6415-0.pdf

Nilsson, A. & Martinsson, J. (2012). Attityder till miljöfrågor. Uppl. 1, Lund: Studentlitteratur AB

Nordlund, A. (2009). *Values, attitudes, and norms: Drivers in the Future Forests context.* Future forests, Working Report. Hämtad 2019-09-28 ifrån https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/f-for/pdf/2009-nordlund-values-attitudes-and-norms.pdf.

Norgaard, B.R (2001). *An economic system built on excess consumption.* BioScience, Vol. 51, Uppl. 3, sid. 257-259 Hämtad 2019-09-15 ifrån https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1641/0006-3568(2001)051[0257:AESBOE]2.0.CO;2

University of Plymouth, (2020). What is Education for Sustainable Development? Hämtad 2020-01-24 ifrån https://www.plymouth.ac.uk/students-and-family/sustainability/sustainability-education/esd

Regeringskansliet, (2017). *Bonus-Malus och bränslebytet.* Hämtad 2019-07-22 ifrån https://www.regeringen.se/artiklar/2017/09/bonus-malus-och-branslebytet/

Regeringskansliet, (2017). *Riksdagen antar historiskt klimatpolitiskt ramverk*. Hämtat 2019-09-10 ifrån https://www.regeringskansliet.se/pressmeddelanden/2017/06/riksdagen-antar-historiskt-klimatpolitiskt-ramverk/

Regeringskansliet, (2016*). Styrmedel för at förebygga uppkomst av avfall i syfte att främja en cirkulär ekonomi*. Hämtad 2019-07-16 ifrån https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2016/01/dir-20163/

Ryghaug, M., Sørensen, H.K, Næss, R. (2010). *Making sense of global warming: Norwegians appropriating knowledge of anthropogenic climate change.* Public Understanding of Science. Vol. 20, Uppl. 6, sid. 778–795. Hämtad 2019-07-29 ifrån https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1177/0963662510362657

Schultz, P.W., (1999). *Changing Behavior with normative feedback interventions: A field experiment on curbside recycling.* Basic and Applied Social Psychology, Vol. 21, Upp. 1, sid. 25–36. Hämtad 2019-09-29 ifrån https://doi.org/10.1207/s15324834basp2101_3

Schwartz, H.S, (1977). *Normative influences on alturism.* Advanced in experimental social psychology. Academic Press, Vol. 10, Uppl. 1, sid. 221–279. Hämtad 2019-09-24 ifrån https://www.researchgate.net/publication/319507233_NORMATIVE_INFLUENCES_ON_ALTRUISM

Skolverket, (2020), Hållbar utveckling och miljö. Hämtad 2020-01-24 ifrån https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/hallbar-utveckling-och-miljo

Stanford Encyclopedia of Philosophy, (2011). Social norms. Hämtad 2019-09-15 ifrån https://plato.stanford.edu/entries/social-norms/

Stier, J. (2009). Kulturmöten. Uppl. 2, Lund: Studentlitteratur AB

Smith, N & Joffe, H. (2012). *How the public engages with gloval warming: A social representation approach.* Public Understading of Science, Vol. 22, Uppl. 1 sid. 16–32. Hämtad 2019-08-01 ifrån https://doi.org/10.1177/0963662512440913

Stern, C.P. (2000). Toward a Coherent Theory of Environmentally Significant Behavior. Journal of Social Issues, National Reseach Council. Vol. 56, Uppl. 3, sid. 407–424 Hämtad 2019-09-29 ifrån https://spssi-onlinelibrary-wiley-com.proxy.library.ju.se/doi/epdf/10.1111/0022-4537.00175

Tabi, A. (2013). *Does pro-environmental behaviour affect carbon emission?* Energy Policy, Vol. 63, Sid. 972–981 Hämtad 2019-07-15 ifrån https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.08.049

Tilikidou, I., Delistavroum A (2006). *Types and Influential Factors of Consumers' Non-Purchasing Ecological Behaviors.* Business Strategy and the Environment, Bus. Strat. Env. 18 6176. Wiley InterScience. Hämtad 2019-09-05. DOI:10.1002/bse.500

Thurén, T. (2007). Vetenskapsteori för nybörjare. Uppl. 2, Stockholm: Liber AB

Bilaga - Intervjuguide

Introduktion

1. För och efternamn: _____

2. Vilket kön tillhör du?

Kvinna Man

Miljömedvetenhet

3. Hur skulle du beskriva en miljövänlig person?

- Varför?

4. Skulle du beskriva dig själv som miljövänlig?

- Varför?

5. Försöker du att tänka miljövänligt?

- Vad är dina motivationsfaktorer för att tänka och agera miljövänligt?
- Vart tror du att dessa motivationsfaktorer kommer ifrån?
- Finns det någon särskild motivationsfaktor som skulle krävas eller alternativt saknas för dig så att du skulle kunna engagera dig mer än du gör just nu?

6. Källsorterar du regelbundet?

- Källsorterade du i ditt föräldrahem under din uppväxt?
- Om du inte källsorterar vad är anledningen till att du inte källsorterar ditt avfall?

Resvanor och andra vanor

7. Hur mycket personlig uppoffring tycker du att ett bättre beteende för en bättre miljö är värd? Exempelvis: ekonomisk, bekvämlighet, semester, pendeltrafik och kostvanor

- Är du villig att uppoffra något i ditt beteende för miljön?

8. Hur ser dina resvanor ut kopplat till flygresor och vad har du för inställning till dem kontra koldioxidutsläppen? Exempelvis: 1 ton CO2, (resa till Thailand motsvara ½ år av matkonsumtion).

- Vad är anledning till att du har just den attityden?
- Finns det något som hade kunnat ändra ditt beteende?
- Hur ser dina resvanor ut kopplat till kollektivtrafik och vad har du för inställning till dem kontra koldioxidutsläppen?
- Hur ser din köttkonsumtion ut och vad har du för inställning till de kopplat till koldioxidutsläppen? - Hur ofta konsumerar du kött?
- Vad är anledning till att du har just den attityden?
- Finns det något som hade kunnat ändra ditt beteende?

9. Hur har personerna i din närhet påverkat dina egna vanor när det kommer till hållbarhet och koldioxidutsläpp? Exempelvis: Familj, vänner, bekanta. Vanor: bilresor, flygresor, köttkonsumtion kopplat till utsläpp.

- På vilket sätt diskuterar du hållbarhet och utsläpp med din sociala omgivning?
- Hur mycket tror du att din familjs vanor har påverkat dig under din uppväxt?
- Hur viktigt tycker du det är att diskutera detta ämne idag och i så fall varför?

10. Är det någon särskild person eller faktor som har påverkat dig speciellt mycket?

- Varför?

Miljöfrågor kopplat till samhällsstrukturen

11. Hur mycket tror du att du påverkas av samhällstrender kopplat till miljöhållbarhet? Exempelvis: panta mera reklam, annan reklam, mode, hållbarhetstrender.

- Vilka miljöval gör du baserat på denna påverkan?

12. Anser du att det sprids tillräckligt med information i samhället om individuellt ansvarstagande kopplat till miljöhållbarhet?

- Hur ser du på dagens satsningar inom miljöhållbarhet från samhällets sida? Exempelvis: subventioner av olika slag, laddningsstationer för elbilar.

13. Hur ser du på framtidens satsningar inom miljö från samhällets sida?

14. Anser du att det huvudsakligen faller på stat och regering att ta ansvar för utvecklingen av miljöhållbarhet i vårt samhälle, eller är det huvudsakligen upp till varje enskild individ, eller båda?

- Varför tycker du så?
- Hur mycket anser du att den svenska samhällsstrukturen underlättar för individer att agera miljövänligt? Exempelvis: tillgänglighet till- och prisvärda resor med kollektivtrafik, infrastruktur, möjlighet att återvinna, miljörelaterade subventioner. Varför tycker du så?

Personlig bakgrund

15. Vad har din familj för bakgrund?

16. Vilken specifik utbildning har dina föräldrar?

17. Vad arbetar dina föräldrar med?

18. Hur bodde ni under din uppväxt?

19. Är det något särskilt under din uppväxt som har påverkat ditt tänk kring miljömässig hållbarhet?

- Hur tror du att just detta har influerat dig?

20. Anser du att dina föräldrars utbildnings-och inkomstnivå har spelat roll för vilken inställning de har till miljö- och hållbarhetsfrågor? Varför eller varför inte?

21. För dig som enbart lever på studiemedel, är din studentekonomi ett hinder för ett möjligt miljövänligt beteende?

- Om din livssituation såg annorlunda ut ekonomiskt, hade ditt beteende (agerande) kopplat till dina koldioxidutsläpp sett annorlunda ut?

22. Tror du att vårt samhälle (politiskt, ekonomiskt, socialt, kulturellt) måste förändras för att vi ska kunna uppnå våra miljömål för hållbarhet?

23. Vad måste förändras i vårt samhälle för att miljömålen skulle kunna förverkligas? Exempelvis: ‘begränsad klimatpåverkan’ där koldioxidutsläpp är en stor faktor, ‘giftfri miljö’, ‘balans i hav’, ’levande kust och skärgård’.